[*א]וּנוֹהֲגִין לוֹמַר (ח) זְמִירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁמַּרְבִּים בָּהֶם (ט) וְאָז הָיוּ סְעוּדַת מִצְוָה (מנהגים). יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ לֶאֱכֹל גְּבִינָה בַּחֲנֻכָּה, לְפִי שֶׁהַנֵּס נַעֲשָׂה בְּחָלָב (י) שֶׁהֶאֱכִילָה יְהוּדִית אֶת הָאוֹיֵב (כל בו ור"ן): ג. [1]אֵין מַסְפִּידִין בָּהֶם אֶלָּא לֶחָכָם בְּפָנָיו: הגה (יא) וְאֵין מִתְעַנִּין יוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָב או אֵם וְתַעֲנִית חֲלוֹם בַּחֲנֻכָּה, עַיֵּן לְעִיל סִימָן תקסח סָעִיף ה. וּלְענְיַן צדוק הַדִּין (יב) עַיֵּן לְעִיל בְּהִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ סִימָן תכ בַּהַגָּ"ה, וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תרפג:

ו מימרא דרבא מיעד קטן כז.

תרעא סֵדֶר הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה וּמְקוֹם הַנָּחָתוֹ. וּבוֹ ח' סְעִיפִים:

א. (א) [א]צָרִיךְ לְזָהֵר מְאֹד בְּהַדְלָקַת נֵרוֹת חֲנֻכָּה. (ב) [*א]וַאֲפִלּוּ [ב](א)עָנִי הַמִּתְפַּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה (ג) שׁוֹאֵל אוֹ מוֹכֵר כְּסוּתוֹ וְלוֹקֵחַ שֶׁמֶן לְהַדְלִיק: **ב.** [ג]כַּמָּה נֵרוֹת מַדְלִיק, [*ב]בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן מַדְלִיק אֶחָד, (ד) מִכָּאן וְאֵילָךְ [ד]מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ (ה) אֶחָד בְּכָל לַיְלָה,(ו) עַד שֶׁבְּלֵיל אַחֲרוֹן (ז) יִהְיוּ שְׁמוֹנָה.

א רמב"ם בפרק ב ממשנה דאפלו עני שבישראל וכו' פסחים צח וחכי נמי משום פרסומי ניסא. ב ברייתא שבת (כג) [כאן] ובית הלל.

בֵּאוּר הַיּטֵב

א. עָנִי. אֲבָל אִינוֹ חַיָּב לְהַשְׁכִּיר עַצְמוֹ כְּמוֹ בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת: **ג.** מוֹסִיף. נִרְאֶה לִי דְּאִם יֵשׁ לוֹ כְּדֵי לְהַדְלִיק בְּכָל לַיְלָה נֵר אֶחָד דְּאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר עַל הַפְּתָחִים אוֹ לִמְכֹּר כְּסוּתוֹ מֵאַחַר דְּיוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ מִן הַדִּין. וְכָתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם, וְנִרְאֶה לִי דְּמִי שֶׁאֵין לוֹ שֶׁמֶן הַרְבֵּה יִתֵּן בְּאֶחָד שֶׁמֶן כְּשִׁעוּר וְהַמּוֹתָר יַחֲלֹק לְכֻלָּם, שֶׁאִם יַעֲשֶׂה לְכֻלָּם בְּשָׁוֶה לֹא יִדְלִיק אֲפִלּוּ אֶחָד בְּשִׁעוּר, וְהַמּוֹתָר יַחֲלֹק לְכֻלָּם בְּשָׁוֶה לֹא אֶחָד, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

(א) מוסיף והולך כו'. עַיֵּן בְּאֵר הַיּטֵב. וְעַיֵּן בְּרִכֵּי יוֹסֵף, מִי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שֶׁמֶן רַק לְנֵר אֶחָד וְכוּ' עָלָיו וְתוֹכַף נִזְדַּמֵּן לוֹ שֶׁמֶן לְנֵרוֹת הַשְּׁרָיִים לְהַדּוֹר בַּלַּיְלָה הַהוּא, כָּתַב מַהַרְ"א מוֹרֵיחִי וּמַהַרְ"א נַחוּם דְּלֹא יַחֲזֹר פַּעַם אַחֶרֶת עַל נֵרוֹת הַנּוֹסָפִים וְעַיֵּן לְקַמָּן סוֹף סִימָן תרעב. וְעַיֵּן שָׁם אִם שְׁתַּיִם וְשְׁלֹשָׁה בַּעֲלֵי בָתִּים דָּרִים בְּבֵית אֶחָד וְכָל אֶחָד אוֹכֵל עִם בְּנֵי בֵיתוֹ בְּפְנֵי עַצְמוֹ,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(ח) זְמִירוֹת. וְהוּא הַדִּין בְּנִשּׂוּאֵי בַּת תַּלְמִיד חָכָם לְעֵם הָאָרֶץ, אִם אוֹמְרִים שִׁירוֹת הָיוּ סְעוּדַת מִצְוָה [מָגֵן אַבְרָהָם בְּשֵׁם מְרִדְּכַי]: (ט) וְאָז הָיוּ סְעוּדַת מִצְוָה. רוֹצֶה לוֹמַר, בְּצֵרוּף זֶה, וְכֵן פָּסְקוּ הָרַשַׁ"ל וְהַבַּ"ח כְּהֵיש אוֹמְרִים. וְכָתַב הָרַשַׁ"ל, 'שֶׁכָּל שֶׁעוֹשֶׂה כְּדֵי לִתֵּן שֵׁבַח לַמָּקוֹם אוֹ לְפַרְסֵם הַנֵּס אוֹ הַמִּצְוָה, הַכֹּל סְעוּדַת מִצְוָה: (י) שֶׁהֶאֱכִילָה יְהוּדִית. הִיא הָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל, וְהָיְתָה גְּזֵרָה שֶׁכָּל אֲרוּסָה תִּבְעֹל לְטַפְסַר תְּחִלָּה, וְהֶאֱכִילָה לְרֹאשׁ הַצּוֹרְרִים גְּבִינָה לְשִׁכְרוּתוֹ, וְחִתְּכָה אֶת רֹאשׁוֹ וּבֵרְחוּ כֻּלָּם: ג (יא) וְאֵין מִתְעַנִּין. כְּנִ"ל סָעִיף א. וְאִם עָבַר וְהִתְעַנָּה יוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ אוֹ תַּעֲנִית חֲלוֹם, צָרִיךְ לְמִיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתָהּ אַחַר חֲנֻכָּה. וְעַיֵּן בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה: (יב) עַיֵּן לְעִיל בְּהִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְכוּ'. שֵׁשֶׁת כָּתַב "אשֶׁאֵין אוֹמְרִים בְּיוֹם שֶׁאֵין אוֹמְרִים בּוֹ תַּחֲנוּן, וְכֵן לְקַמָּן בְּסִימָן תרפג, עַיֵּן שָׁם. אֲבָל לְפָנֵיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם, נִרְאֶה דְּאֵין לְהַחְמִיר לְענְיַן צִדּוּק הַדִּין, עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תרפו דְּלְענְיַן הִסְפֵּד גּוּפָא הַרְבֵּה מְקִלִּין, וְאַף אִם נִרְצֶה לְהַחְמִיר כְּאֵיזֶה פּוֹסְקִים דְּמַחְמִירִין בְּהִסְפֵּד לְפָנֵיהֶם, וּמִמֵּילָא גַּם צִדּוּק הַדִּין אֵין לוֹמַר, עַל כָּל פָּנִים לְאַחֲרֵיהֶם בְּוַדַּאי אֵין לְהַחְמִיר וְיוּכַל לוֹמַר צִדּוּק הַדִּין, וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי מִגְדִּים. אֲבָלוּת, לְכָלֵי עָלְמָא נוֹהֵג בַּחֲנֻכָּה. אוֹנֵן פָּטוּר מִנֵּר חֲנֻכָּה, וְכָתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה דְּאִשְׁתּוֹ תִּדְלִיק. וְאִם הוּא מֵתָר לַעֲנוֹת אָמֵן יֵשׁ דְּעוֹת בַּפּוֹסְקִים, עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן שמא. וְנִרְאֶה דְּאִם אֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וְהוּא יְחִידִי בַּבַּיִת, יַדְלִיק הַנֵּרוֹת לְפַרְסוּמֵי נִסָּא וּבְלֹא בְּרָכָה [פְּרִי מִגְדִּים]. חֵרֵשׁ שֶׁאִינוֹ שׁוֹמֵעַ וְהוּא מְדַבֵּר, חַיָּב בְּנֵר חֲנֻכָּה, דְּהוּא כְּפִקֵּחַ לְכָל דְּבָרָיו [שָׁם]:

בֵּאוּר הַלָּכָה

עתר ב [*א]וְנוֹהֲגִין לוֹמַר זְמִירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְכוּ'. עַיֵּן בִּתְשׁוּבוֹת מֹהַרְשַׁ"ל סִימָן פה שֶׁכָּתַב שֶׁרְאוּי שֶׁהַשִּׂמְחָה תָּהֵא מְעֹרֶבֶת וּבְלוּלָה בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה וְאַל תִּבְטֵל מִקְּבִיעוּתְךָ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּבְעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁתַּחַת זְמִירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁרְאוּי לְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה לָנוּ הֵם מְרַבִּים בְּשִׂחוֹק הַקְּרַטִּין, וְהַרְבֵּה הָרְעִישׁוּ הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים עַל זֶה, וְהַשּׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מִזֶּה:

תרעא א [*א]וַאֲפִלּוּ עָנִי וְכוּ'. הָרֵב הַמַּגִּיד כָּתַב דְּהָרַמְב"ם לְמַד כֵּן מִדִּין אַרְבַּע כּוֹסוֹת, דְּזֶה וְזֶה הָיוּ מְשׁוּם פַּרְסוּמֵי נִסָּא, וּלְפִי זֶה נִרְאֶה דְּהַגְּבָאִים מְחַיְּבִים לִתֵּן לוֹ נֵרוֹת לְהַדְלִיק כְּמוֹ בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת, מִיהוּ, אִם לֹא נִתְּנוּ לוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְכֵן הַדִּין בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת. מִיהוּ, נִרְאֶה דְּאֵין צְרִיכִין לִתֵּן לוֹ כִּי אִם נֵר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה דְּהֵינוּ נֵר אִישׁ וּבֵיתוֹ, דְּיוֹתֵר הָיוּ מִן הַמְּהַדְּרִין וְאֵין חִיּוּב לִתֵּן לוֹ [חֲמַד מֹשֶׁה]:

ב [*ב]בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹנָה מַדְלִיק אֶחָד וְכוּ'. אָמְרִינָן בְּגְמָרָא דְּמִצְוַת חֲנֻכַּת נֵר אִישׁ וּבֵיתוֹ [רוּצֶה לוֹמַר, דְּדֵי נֵר אֶחָד לְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ בְּכָל לַיְלָה וָלַיְלָה], וְהַמְּהַדְּרִין מַדְלִיקִין נֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְהַמְּהַדְּרִין מִן הַמְּהַדְּרִין, יוֹם רִאשׁוֹן מַדְלִיק אֶחָד, מִכָּאן וְאֵילָךְ מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ אֶחָד בְּכָל לַיְלָה עַד שֶׁבְּלֵיל אַחֲרוֹן יִהְיוּ שְׁמוֹנָה, וְהַטַּעַם, כְּנֶגֶד יָמִים הַיּוֹצְאִים, וְזֶה הַיּוֹם שֶׁעוֹמֵד בּוֹ נִמְנֶה עִם הַיָּמִים שֶׁיָּצְאוּ כְּבָר

אוצר החכמה

הַפְּרִי מִגְדִּים. אֲבָלוּת, לְכָלֵי עָלְמָא נוֹהֵג בַּחֲנֻכָּה. אוֹנֵן פָּטוּר מִנֵּר חֲנֻכָּה, וְכָתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה דְּאִשְׁתּוֹ תִּדְלִיק. וְאִם הוּא מֵתָר לַעֲנוֹת אָמֵן יֵשׁ דְּעוֹת בַּפּוֹסְקִים, עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן שמא. וְנִרְאֶה דְּאִם אֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וְהוּא יְחִידִי בַּבַּיִת, יַדְלִיק הַנֵּרוֹת לְפַרְסוּמֵי נִסָּא וּבְלֹא בְּרָכָה [פְּרִי מִגְדִּים]. חֵרֵשׁ שֶׁאִינוֹ שׁוֹמֵעַ וְהוּא מְדַבֵּר, חַיָּב בְּנֵר חֲנֻכָּה, דְּהוּא כְּפִקֵּחַ לְכָל דְּבָרָיו [שָׁם]:

תרעא א (א) צָרִיךְ לְזָהֵר וְכוּ'. וְאָמְרִינָן בְּגְמָרָא, הָרְגִיל בְּנֵר, הֲוֵין לוֹ בָּנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר, וּפֵרַשׁ רַשַׁ"י עַל זֶה, נֵר מִצְוָה דְּשַׁבָּת וַחֲנֻכָּה: (ב) וַאֲפִלּוּ עָנִי וְכוּ'. מִשּׁוּם "פַּרְסוּמֵי נִסָּא: (ג) שׁוֹאֵל. עַל [ב]הַפְּתָחִים אוֹ מוֹכֵר כְּסוּתוֹ [ג]אוֹ מְשַׁכֵּיר עַצְמוֹ, אֲבָל אֵינוֹ מְחַיָּב בְּכָל זֶה "רַק בִּשְׁבִיל נֵר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה: **ב** (ד) מִכָּאן וְאֵילָךְ וְכוּ'. וְאִם אֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת רַק לְנֵר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה לוֹ וּלְבֵיתוֹ, יָצָא בָּזֶה מִדִּינָא, וְשֶׁעוֹרָא דְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ הוּא רַק לְמִי שֶׁיָּדוֹ מַשֶּׂגֶת לְהִיוֹת מְהַדֵּר מִן הַמְּהַדְּרִין, כִּדְאִיתָא בְּגְמָרָא: (ה) אֶחָד בְּכָל לַיְלָה. וְאִם יֵשׁ לוֹ תִּשְׁעָה נֵרוֹת, יַדְלִיק בְּלֵיל שֵׁנִי שְׁתֵּי נֵרוֹת. וְאִם יֵשׁ לוֹ עֲשָׂרָה נֵרוֹת. אַף עַל פִּי כֵן לֹא יַדְלִיק רַק בְּלֵיל שֵׁנִי שְׁתַּיִם וּבְלֵיל שְׁלִישִׁי לֹא יַדְלִיק שְׁתַּיִם, "רַק אַחַת [חַיֵּי אָדָם]: (ו) עַד שֶׁבְּלֵיל אַחֲרוֹן וְכוּ'. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ שֶׁמֶן הַרְבֵּה, יִתֵּן 'בְּאֶחָד שֶׁמֶן כְּשִׁעוּר וְהַמּוֹתָר יַחֲלֹק לְכֻלָּם, שֶׁאִם יַעֲשֶׂה לְכֻלָּם בְּשָׁוֶה לֹא יַדְלִיק אֲפִלּוּ אֶחָד כְּשִׁעוּר. וְאִם יֵשׁ לוֹ שֶׁמֶן בְּצִמְצוּם עַל כָּל הַשְּׁמוֹנָה יָמִים וְלַחֲבֵרוֹ אֵין לוֹ כְּלוּם, מוּטָב שֶׁיַּדְלִיק בְּכָל לַיְלָה אֶחָד וְיִתֵּן גַּם לַחֲבֵרוֹ, דְּהָא מִדִּינָא אֵין צָרִיךְ אֶלָּא אֶחָד, כַּנִ"ל. 'וְדַוְקָא כְּשֶׁחֲבֵרוֹ אֵינוֹ מִבְּנֵי בֵיתוֹ אוֹ שֶׁאֵינוֹ סָמוּךְ עַל שֻׁלְחָנוֹ, אֲבָל אִם הוּא מִבְּנֵי בֵיתוֹ, מוּטָב שֶׁיִּהְיֶה הוּא מְהַמְּהַדְּרִין: (ז) יִהְיוּ שְׁמוֹנָה. וְאִם הַשֶּׁמֶן הוּא בְּיֹקֶר, "מוּטָב לְהַדְלִיק בְּנֵרוֹת שַׁעְוָה וּלְהִיוֹת מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפָנִים, מִמַּה שֶׁיַּדְלִיק בְּשֶׁמֶן זַיִת נֵר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה לְבַד:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

י. וְהֵבִיאוּ בְּכַאוּר הַגְּרַ"א: **ג** יא. וְאַף הַבַּעֲנִינוּ מִצַּד הַטַּ"ז דְּיוּכַל לוֹמַר צִדּוּק הַדִּין לְחָכָם בְּפָנָיו כֵּיוָן שֶׁמַּסְפִּידִין עָלָיו, לְעִיל בְּסִימָן תכ סִיס הַטַּ"ז גּוּפָא דְּבַחֲנֻכָּה וּפוֹרִים יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה [יד אפרים]:

תרעא א א. פוֹסְקִים: **ב.** הַגְּרַ"א: **ג.** מְאַמֵּר מָרְדְּכַי וְאוֹלָיָה רַבָּה, דְּלֹא כְּעֵלַת תָּמִיד. וְטַעְמָם, דְּכֵיוָן דְּלִפְנֵי מִפְסַח כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַב הַמַּגִּיד, יַלְפִינָן כֻּלָּה מִלְּתָא מִשָּׁם: **ד.** אַחֲרוֹנִים:

ב ה. אַחַר כָּךְ מְצָאתִי (כְּחַמְּ) (כְּכַתְּבָ) סוֹפֵר סִימָן קְלָה שֶׁגַּם דַּעְתּוֹ כֵּן: **ו.** מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים: **ז.** חַיֵּי אָדָם וּפְרִי מְגַדִּים: **ח.** חַיֵּי אָדָם בְּכְלָל קְנֵג וּתְשׁוּבַת בְּנֵי עוּלָם סִימָן לד, אָכֵן דַּעְתּוֹ שָׁם "בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹנָה יִרְאֶה עַל כָּל פָּנִים לְהַדְלִיק בְּשֶׁמֶן זַיִת אַף עַל גַּב דְּלַאַחַר כָּךְ לֹא יוּכַל לְקַיֵּם לְהִיוֹת כְּמַהַדְּרִין מִן הַמְּהַדְּרִין בְּשֹׁאָר לֵילוֹת, לֹא דְּחִינָּן מִצְוָה הַתַּבִּיבָה בְּשַׁעְתָּהּ מִמָּה שֶׁעַל יְדֵי זֶה לֹא יוּכַל אַחַר כָּךְ לְקַיֵּם מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר יוֹתֵר, עַיֵּן שָׁם:

זה בורר פרק שלישי סנהדרין

רבא דאמר כמאן. ולימא לימיר דסמיכא ליה כר"ש בן לקיש ועביד כר' מאיר ועוד הכא כפירוש רש"י דלמן לומר דסביק רבנן פרק הסולן (יומא דף לג.) כר"ש בן לקיש בתלת מסמא דבכל שאר מקומות ס"ל כר' יוחנן גבי רבה"ל ולימא לימיר הכא טעמיה דגפסיה קאמר כדמירץ לעיל משום דהכא לא קאי אסלוגתא דתנאי כדלעיל דמשום הכי מפרש לה לעיל טעמיה דגפסיה אבל הכא ליכא לימיר טעמיה דגפסיה קאמר: **שלח** ליה אחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים. תימה דהכא משמע דלאחר גמר דין מחלוקת אבל קודם (נ) יכול לחזור בו ובפ' יש נוחלין (כ"ג דף קכח. ופס) אמרי' אמר לו עבדי גנבת שורי טבחת והלה אומר אתה מכרתו לי אתה נתתו לי בתמנה דלוקן הסבא וטול נגבה ואינו יכול לחזור בו משמע מיד שאמר הסבא וטול שחטיר יסבא ואינו יכול לחזור בו אלמא אפי' קודם גמר דין אינו יכול לחזור בו דהכי גרס ר"ת ונסבא אינו יכול לחזור בו כלומר אם קפץ זה חטיר ונסבא אינו יכול לחזור בו דיין דכבר נסבא הוי לאחר גמר דין ואמרי' לאחר גמר דין דהלכה כחכמים":

ואלו הן הפסולין. יש גורסין עבדים משום דסמיכא ליה[1] דקא חשיב הכא פסולי דרבנן דאורייתא ולא נהיגא משום דלא חשיב פסולי דרבנן דהא גזלנים לא קתני וכל פסולי דמתני' פסולי דרבנן מינהו משחק בקוביא אפי' למ"ד אסמכתא היא דאסמכתא[2] לא קניא מ"מ אינו אורייתא כיון שאינו אסור סגור לעשות איסור[3] לגא נידי פסול דאורייתא ולמ"ד משום יאוש של עולם פטיעה דאינו אלא מדרבנן ומלוה בריבית מיירי בריבית שאינה קצולה ואפי' מיירי בריבית שקצולה לא משמע ליה איסור כיון דמדעתיה יהיב ואינו פסול לעדות אלא מדרבנן מפריחי יונים מדרבנן פסולים אפי' למ"ד[2] אי תקדמי אנך הייגו משחק בקוביא ולאידך דאמר אינא אפי' דרבי שלום הוא הוסיף ומוחרי יונים בכלל הפסולין דמיירי בשמיעת מומן הזה דאינו אסור אלא מדרבנן ואפי' בשביעית דאורייתא לא חשיב הא[3] דממליאן מעות לעניים אבל עבדים פסולין מדאורייתא ניחוה ק"ו מאשה[4] ומה אשה שכשירה לא נקבל פסולה להעיד דכתיב (דברים יט) האנשים עבד שפסול וכו' על כן נראה דלא גרסי' עבדים דלא מיירי אלא בפסולי דרבנן:

כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא. פ"ה הכיכי דמי אסמכתא כגון אם אומר ולא תעביד אשלם במיטבא וכן משלים את שטרו דגט פשוט (כ"ג דף קכח. ופס) דכל הני סמיך אדעתיה וסבור הוא שזה נידו לעשות ומרגיש כי מתני ליה אדעתא דלא יהיב ליה מתנה אחני ליה שהרי סבור הוא שלא יפא לידי כך אבל הכא לא סמיך אמידי דהא לא ידע אי נגמ אי לא נגמ ואפ"ה אחני ליה הכי אחני משמע מינה (נ) מספיקא אחני[5] גמר ומקני ולא גזילה היא:

מאי לאו באותן הנשבעין ולא משלמין דהוה ליה כמחול לך לא באותן הנשבעין ונוטלין דהוה ליה כאתן לך והא תנא ליה רישא תנא תולה בדעת אחרים ותנא תולה בדעת עצמו וצריכא דאי תנא תולה בדעת אחרים בהא קאמר ר' מאיר דמצי הדר ביה משום דלא גמר ומקני דאמר מי יימר דמזכי ליה אבל תולה בדעת עצמו אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן בהא בהא קאמרי רבנן אבל בההיא אימא מודו ליה רבנן לר' מאיר צריכא אמר ריש לקיש מחלוקת לפני גמר דין אבל לאחר גמר דין דברי הכל אין יכול לחזור בו ור' יוחנן אמר לאחר גמר דין מחלוקת איבעיא להו לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו או דילמא בין בזו ובין בזו מחלוקת ת"ש דאמר רבא [6]קיבל עליו קרוב או פסול לפני גמר דין יכול לחזור בו לאחר גמר דין אין יכול לחזור בו אי אמרת בשלמא לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין ד"ה יכול לחזור בו רבא דאמר כרבי יוחנן ואליבא דרבנן אלא אי אמרת בין בזו בין בזו מחלוקת רבא דאמר כמאן אלא לאו ש"מ לאחר גמר דין מחלוקת[6] ש"מ שלח ליה רב נחמן בר רב (חסדא[6]) לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו לפני גמר דין מחלוקת או לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי מי שלח ליה לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים רב אשי אמר הכי שלח ליה באתן לך מחלוקת או במחול לך מחלוקת והלכה כדברי מי שלח ליה [2]באתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי[3] א"ר חנינא בר שלמיה שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו לפני גמר דין וקנו מידו מאי שלח להו [2]אין לאחר קניין כלום: **מתני'** ואלו [4] הן הפסולין [5]המשחק בקוביא [6]והמלוה בריבית [7] ומפריחי יונים [8]וסוחרי שביעית אמר רבי שמעון בתחילה היו קורין אותן אוספי שביעית משרבו האנסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית א"ר יהודה [9]אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא כשרין: **גמ'** משחק בקוביא מאי קא עביד אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא ואסמכתא לא קניא רב ששת אמר [10] כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא אלא [2]לפי שאין עסוקין ביישובו של עולם מאי ביניהו איכא ביניהו דגמר אומנותא אחריתי (ותנן[7]) א"ר יהודה אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא (הרי זה[8]) בשרים אלמא טעמא דמתניתין משום יישובו של עולם הוא קשיא לרמי בר חמא וכי תימא פליגי רבנן עליה דר' יהודה והא"ר יהושע בן לוי [9] כל מקום שא"ר יהודה אימתי באותן הנשבעין. לפטור עצמן שלא ישלמו דמזכי קאמר דור לי ואני מוחל לך: הנשבעין ונוטלין. הסמיר והנגזל וכיוצא בהן[7] דמנבא קאמר ליה דור לי ואמר לך: **והא תנא ליה רישא.** דאוקמתא לה בתמן לך ותרמי למה לי: **תולה בדעת אחרים.** אבל תולה בדעת עצמו. שלא בעל דין אסיק אדעתיה דודאי נדר ליה כדי להפטר וידע ומחיל: [10]**פני גמר דין.** לאחר שטענו בפניהם וקדם גמר דין בא לחזור: **ה"ג** אי אמרת בשלמא ר' יוחנן הכי קאמר לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין אפילו לרבנן חוזר: **רבא.** דפסיק הלכתא דחזר לפני גמר דין ולא לאחר גמר דין דאמר כר' יוחנן ואליבא דרבנן: **אלא אי אמרת.** לר' יוחנן בין (ח) בזה ובין בזה מחלוקת: **רבא דאמר כמאן.** בין לריש לקיש בין לר' יוחנן לרבנן לפני גמר דין קאמרי דלא הדר והא ליכא למימר דדבא כריש לקיש ואליבא דר"מ אמרה לשמעתיה דלא סביק רבנן ועביד כר"מ דפסקינן לקמן הלכה כחכמים ולא שייך למימר הכא דבא טעמא דגפסיה קאמר וסמיכא ליה דכי פליגי רבנן לאחר גמר דין אבל לפני גמר דין מודו אבל לרבי יוחנן בין בזו ובין בזו מחלוקת דהא לא אתיי רבא אפילו אלא אי אמרת בשלמא לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין ד"ה יכול לחזור בו רבא דאמר כרבי יוחנן ואליבא דרבנן אלא אי אמרת בין בזו בין בזו מחלוקת רבא דאמר כמאן אלא לאו ש"מ לאחר גמר דין מחלוקת[6] ש"מ שלח ליה רב נחמן בר רב (חסדא[6]) לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו לפני גמר דין מחלוקת או לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי מי שלח ליה לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים רב אשי אמר הכי שלח ליה באתן לך מחלוקת או במחול לך מחלוקת והלכה כדברי מי שלח ליה [2]באתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי[3] א"ר חנינא בר שלמיה שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו לפני גמר דין וקנו מידו מאי שלח להו [2]אין לאחר קניין כלום: **מתני'** ואלו [4] הן הפסולין [5]המשחק בקוביא [6]והמלוה בריבית [7] ומפריחי יונים [8]וסוחרי שביעית אמר רבי שמעון בתחילה היו קורין אותן אוספי שביעית משרבו האנסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית א"ר יהודה [9]אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא כשרין: **גמ'** משחק בקוביא מאי קא עביד אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא ואסמכתא לא קניא רב ששת אמר [10] כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא אלא [2]לפי שאין עסוקין ביישובו של עולם מאי ביניהו איכא ביניהו דגמר אומנותא אחריתי (ותנן[7]) א"ר יהודה אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא (הרי זה[8]) בשרים אלמא טעמא דמתניתין משום יישובו של עולם הוא קשיא לרמי בר חמא וכי תימא פליגי רבנן עליה דר' יהודה והא"ר יהושע בן לוי [9] כל מקום שא"ר יהודה אימתי

מאי לאו באותן הנשבעין ולא משלמין דהוה ליה כמחול לך לא באותן הנשבעין ונוטלין דהוה ליה כאתן לך והא תנא ליה רישא תנא תולה בדעת אחרים ותנא תולה בדעת עצמו וצריכא דאי תנא תולה בדעת אחרים בהא קאמר ר' מאיר דמצי הדר ביה משום דלא גמר ומקני דאמר מי יימר דמזכי ליה אבל תולה בדעת עצמו אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן בהא בהא קאמרי רבנן אבל בההיא אימא מודו ליה רבנן לר' מאיר צריכא אמר ריש לקיש מחלוקת לפני גמר דין אבל לאחר גמר דין דברי הכל אין יכול לחזור בו ור' יוחנן אמר לאחר גמר דין מחלוקת איבעיא להו לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו או דילמא בין בזו ובין בזו מחלוקת ת"ש דאמר רבא [6]קיבל עליו קרוב או פסול לפני גמר דין יכול לחזור בו לאחר גמר דין אין יכול לחזור בו אי אמרת בשלמא לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין ד"ה יכול לחזור בו רבא דאמר כרבי יוחנן ואליבא דרבנן אלא אי אמרת בין בזו בין בזו מחלוקת רבא דאמר כמאן אלא לאו ש"מ לאחר גמר דין מחלוקת[6] ש"מ שלח ליה רב נחמן בר רב (חסדא[6]) לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו לפני גמר דין מחלוקת או לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי מי שלח ליה לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים רב אשי אמר הכי שלח ליה באתן לך מחלוקת או במחול לך מחלוקת והלכה כדברי מי שלח ליה [2]באתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי[3] א"ר חנינא בר שלמיה שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו לפני גמר דין וקנו מידו מאי שלח להו [2]אין לאחר קניין כלום: **מתני'** ואלו [4] הן הפסולין [5]המשחק בקוביא [6]והמלוה בריבית [7] ומפריחי יונים [8]וסוחרי שביעית אמר רבי שמעון בתחילה היו קורין אותן אוספי שביעית משרבו האנסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית א"ר יהודה [9]אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא כשרין: **גמ'** משחק בקוביא מאי קא עביד אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא ואסמכתא לא קניא רב ששת אמר [10] כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא אלא [2]לפי שאין עסוקין ביישובו של עולם מאי ביניהו איכא ביניהו דגמר אומנותא אחריתי (ותנן[7]) א"ר יהודה אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא (הרי זה[8]) בשרים אלמא טעמא דמתניתין משום יישובו של עולם הוא קשיא לרמי בר חמא וכי תימא פליגי רבנן עליה דר' יהודה והא"ר יהושע בן לוי [9] כל מקום שא"ר יהודה אימתי

אימתי

עין משפט נר מצוה

יא א ב ג מרי פ"ו מהלי סנהדרין הלכה ב סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' כ סעיף ג:

יב ד מרי פ"ל מהלכות עדות הלכה ד סמג לאוין רכד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף טז:

יג ה מרי שם טוש"ע שם סעיף י:

יד ו ז ח ט מרי שם טוש"ע שם סעיף טז:

רבינו חננאל

ואתינא למימר דדבא אמר כר' יוחנן, ומיתיבי עליה דרבא ספיקא דמתניתין דיה חייב בחד ראשון ר"ש אומר יכול לחזור בו. מאי לאו באותן הנשבעין דהוה ליה כמחול לך ולא אמרת ספיקא אמתן לך ואת אמרת ספיקא ומי באתן לך מחלוקת לפה ליה למיבריא תיתי דמני. ומשני רישא תולה בדעת אחרים ודאי אבא ואביך, סיפא תולה בדעת עצמו סד"א תולה בדעת עצמו דיין דדע יוודאי מישתבע ישקול ומגמר ומקני ואפילו ר' מאיר מודה בהא דאין יכול לחזור בו קמ"ל דר' מאיר חילק אפילו בזו. ואסיקנא כדשלחו ליה לרב נחמן בר יעקב. ילמדנו רבינו לפני גמר דין מחלוקת או לאחר גמר דין מחלוקת ובמחול לך אם באתן לך מחלוקת והלכה כדברי מי, ושלח להו לאחר גמר דין מחלוקת ובאתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים דלאחר גמר דין אינו יכול לחזור בו וכ"ש בנחול לך דדברי רבי אין יכול לחזור בו, והני מילי לאחר גמר דין אבל לפני גמר דין יכול לחזור בו אלא אם כן קני מידו כדשלח להו שמואל לבי רב לפני גמר דין אם קנו מידו אין לאחר קנין כלום. וכן המקבל עליו עד אחד כשנים דגרסינן בשבועות ומכ ע"א דהוא דאמר כדתימא עלי כבי חי כר. וכן בנישין ר"ה ע"ב: נרסינן כוותיה שאמר נאמנת עלי לומר שלא באתי כו'. **מתני'** אלו הן הפסולין המשחק בקוביא ומפריחי יונים ומלוה בריבית וסוחרי שביעית כו'. משחק בקוביא מאי עבד דיספל בד. אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא. פירוש אילו הן הרשאתיך כתבון תנאי בינדין אם אנשתך תן לי כך וכך ואם תנצחני אתן לך כך וכו'. כי האי גוונא אסמכתא היא ולא קניא, והטעמא שנתבלין זה מזה נגילד היא שנמצאו בגזלנין לפיכך הן פסולין. ורב ששת אמר למה פסלום חכמים מפני שאין עסוקין בישוב העולם פי' בגון אומנות וכגון עבדות הארץ. ואמרינן מכדי לתרווייהו פסלי מה לי משום אסמכתא ומה לי משום יישוב העולם. ושנינן איכא בינייהו בגון דאית להו נמי אומנותא אחריתי. (לה' אבי)

(לרבינו) דכשאי ליה גזלן אינ"ג דאית ליה אומנותא אחריתי פסול ולרב ששת כיון דמתעסק באומנות שהיא יישובו של עולם כשר. **ואקשינן** עליה דרבי בר חמא דא דתנן בפיסא דמתניתין א"ר יהודה אינו בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא. ומה תימא ר' יהודה חולק על התנא קמא דתנאי ריב"ל כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) עיינינן סב. ר"ה סב. לקמן מז.. ג) עדיות פ"ב פכ.. ד) שבועות מה.. ה) לקמן מז.. ו) לקמן כו.. ז) [וע"ע תוס' שבועות לט. ד"ה אם אמר]. ח) כגיון דלקמן סוף כו.. ט) לקמן כה.. י) [כ"ק פס.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' כון בזו וכון בזו: (ב) ד"ה כל כי וכו' דמספקיקא: (ג) תוס' ד"ה אלא וכו' אבל קודם גמר דין יכול לחזור:

הגהות הגר"א

[א) נמי (כל כי האי גוונא לאו אסמכתא אלא). תוס"מ וק"ק הרמב"ם לא גרס לה (ועמ"ש רבינו בה"מ סי' ל"ד פ"ק ל"פ וסי' ל"ו פ"ק מ"ל):

הגהות וציונים

[ב) בכ"מ נוסף אבל פני גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו. ע"ע בדק"ס בי' אחרת בגמ' וברש"י]. [ג) (בשאילתות סדר יתרו ס"ס נ"א אחא רב יצחק (גלין)). כדפר' ליתא כאן חיבת "הכר" ונוסף ע"פ מהרש"ל (אך נראה שאין זו נוגעת מהרש"ל), והנוסח הישן עיקר (דק"ס). [ד) צ"ל דתנן (גלין) בכת"י ומהרי"ם הגי' תנן וכצ"ל. ובדפיסים המאוחרים נשתבש כלפנינו (דק"ס). [ה) ליתא במשנה) (גלין) אילם בכת"י וגם במשנה. וכ"ה במשניות הפר"ה ובדפו"ר (וכאן כגמ' דגי' אינתי בזמן שאין לו יכו' אבל יש לו ובו' הדי זה בשר. ומהרש"ל הפר"ה הגיה כלפנינו ומחק תיבות "הדי זה" (ויעי' בלא"ש). [ו) יש להוסיף דפרק המקבל (ב"מ קד ע"א) וכגון (מהרש"ל) ויעי' תוי"ט כל. [ז) נראה למחוק תיבת "לא". וכן הגיה מהרי"ם בתוס' ב"מ עד ע"א (רש"ש ע"י"ש) וכן ליתא בכת"י. [ח) צ"ל ולאסמכתא. וכן הגיהו מהרי"ם וכ"ה בתוס' ב"מ שם (רש"ש). [ט) תיבת "אחני" מיותר וליתא בתוס' (רש"ש). [י) נראה רצ"ל לדון. [כ) צ"ל ואסמכתא (רש"ש). [ל) בתוס' הרא"ש ואפי' בזמן ששביעית דאורייתא. [מ) הא איסור דמעמא"ן, כע"ל (גלין) ע"פ מהרש"ל. [נ) [ע"ל שפיר"ש] (גלין). [ס) רש"ל מ"ו (גלין) הגהה זו שברש הוא ובמהרש"ל יש ש"ס (רש"ש) אילם באמת אילם מחק מהרש"ל תיבת "מה" כי בדפו"ר ליתא תיבה זו, אלא שבדפו"ר אתא "עד" תיבה זו מחק מהרש"ל, ולפנינו הוסיפו כהוגן תיבת "מה":

ליקוטי רש"י

ואלו הן הפסולין. לעדות לשון גזלנין דאמרינן הן דאסמכתא לא קנינ"ל ומגזל גזל ליה (ע"ריבוי פב.). **המשחק בקוביא.** חתוכות של עצם שמשחקין בערבין ולמוד דבון אסמכתא לא קנינ"ל ובני הן גזלנין מדרבנן דמדאורייתא אינו מעפסיה יהיב (יח. ומפריחי יונים. היינו נמי כגון קוביא אי הקדמיה יונך ליה. וסוחרי שביעית. עוקין שמוכרים פירות שביעית דדאמרן אמר (ויקרא כה) לאכלה ולא לסחורה (ע"ש סב.) ולפי שנתחדו כל אלו לעסוק על דת מתחת ממון מעמיד לרוחם מעידים שקר על ידי ממון ושוחד (ר"ה שם). דדאמרינן אמר לאכלה ולא לסחורה חד שחיתה ממון לעצור עצרה על המעון דשע דעת (שמות כג). **בזמן שאין להן אומנות אלא הוא.** דקסבר ר' יהודה אסמכתא שהוא נגמר על דעתו שהוא יגמרו ועל אותה אסמכתא הוא מתנה קנין ולא גזלנין נעבה ופסולייהו לפי שאין עסוקין בשורה ולעבר מי אחריהן שלא יגמרו ועקרון בשורה ולעבר מי אחריהן מתון [ע"ריבוי שם].

[1] אה"ח 1234567 [2] אוצר החכמה

נזיקין. הלכות גזלה ואבדה פ"ו

יא **והמשחק** בקוביא עם העכו"ם אין בו איסור גזל וכו'. כתב הטור על דברי רביני ירחם שפוסל משחק בקוביא משום גזל אפילו שיש לו מלאכה אחרת וע"כ מחלק בין משחק בקוביא עם העכו"ם או עם ישראל עכ"ל. ונעמו משום דפ' זה נורר (דף כ"ד:) אמתניתין דפסל משחק בקוביא לעדות כבי גמרא מאי קא עביד אמר רמי בר חמא משום דהוי אסמכתא ואסמכתא לא קניא רב ששת אמר כל הר"ג לאי אסמכתא היא אלא לפי שאין עסוקין ביישובו של עולם מאי ביישוהו אינא ביישוהו דגמר אומנתא אחריתי והתנן אר"י אומתי בזמן שאין לו אומנות אלא הוא אבל יש לו אומנות אלא הוא הרי זה כשר אלמא טעמא דמתני' משום יישובו של עולם היא וכ"מ אליבא דרבנן עליה דר"י והאמר ריש"ל כ"מ שאמר ר"י אומתי וכמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ר"י וכו' נגרא אגברא קא רמית מ"ם אליבא ימ"ם לא אליבא הא קמן לדרב ששת דמשחק בקוביא לא מיפסיל משום גזל אלא משום שאינו עוסק ביישובו של עולם, ר"י לפרש דברי חכמים אמת ולא מקרי אינו עוסק ביישובו של עולם אלא כשאין לו אומנות אחרת וכיון דלא מחסר משום גזל לא שאני לן בין משחק עם העכו"ם למשחק עם ישראל ומאחר שרביני כתב דמשחק עם העכו"ם אינו אסור משום גזל אלא משום שאינו עוסק ביישובו של עולם משמע בהדיא שפוכר דעם ישראל מיחסר משום גזל כרמי בר חמא וכבר נתבאר בגמרא דלרמי בר חמא אליבא דר"י וקבלי דאפילו יש לו אומנות אלא הוא פסול, וכתב ה"ה על דברי רביני זה קלא תימה אלא דהא משמע פ' זה נורר דהיא אוקמתא דאמר אסמכתא היא ולא קניא אידמיא וקי"ל כרב ששת וכו' ונפ"מ מהלי עדות כמבאר לישב דעת רביני:

[1]נוסף הר"ר שמחה לגזל

ד שחליים הצומחים בתוך הפשתן המלקטן כשהן לחין אין בו משום °גזל מפני שהן מפסידין הפשתן של בעל השדה. ואם יבשו אסורין משום גזל שכבר הפסידו מה שהפסידו. ואם היו על הגבול אסורין אפילו כשהן לחין: **ה** כבר ביארנו בנזקי ממון שהמוציא תבנו וקשו לרשות הרבים אין בהם משום גזל. אבל המוציא הגלל לרשות הרבים בין בשעת הוצאת זבלים בין שלא בשעת הוצאת זבלים חייבין עליהם משום גזל: **ו** [2]מי שנתחלפו לו כליו בכלים אחרים בבית האבל או בבית המשתה הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא הלה ויחזיר ויטול את שלו. נתחלפו לו בבית האומן אם אשתו ובניו של אומן נתנו לו או שנתן לו האומן ואמר לו טול כליך הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא הלה ויחזיר ויטול את שלו. אמר לו האומן טול כלי זה הרי זה ישתמש בו עד שיבא הלה ויחזיר ויטול את שלו שמא כליו של אומן הוא או בעל הכלי צוה את האומן למכרו לו וכן כל כיוצא בזה: **ז** [3]דברים הרבה אסרו חכמים משום גזל והעובר עליהן הרי זה גולן מדבריהם. כגון מפריחי יונים והמשחקים בקוביא. מפריחי יונים כיצד. לא יפריח אדם בתוך היישוב שהרי לוקח ממון אחרים שלא כדין מפני שמשלח זכר ויביא נקבה משובך אחר או נקבה ותביא זכר. ולא יונים בלבד אלא כל העושה כזה בשאר עופות או חיה ובהמה הרי זה גזלן מדבריהם: **ח** וכן אסרו חכמים לצוד יונים בתוך היישוב מפני של אחרים ואין פורשין נישובין ליונים אלא אם כן הרחיק מן היישוב ארבעה מילין. ואם היה יישוב כרמים אפילו מאה מיל לא יפרוש שהיונים של בעלי כרמים הם. וכן לא יפרוש בתוך השובכין אע"פ שהן שלו או של עכו"ם או של הפקר ואף על פי שהרחיק מן היישוב מאה מיל מפני שהיונים [4]באות ליישוב השובכין: **ט** מרחיקין את השובך מן העיר חמשים אמה ולא יעשה אדם שובך [5]בתוך שדהו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח כדי שלא ימשכו הגוזלות ויפסידו בשדות ויאכלו משל אחרים. ואם לקחו מאחר אפילו היה בינו ובין תחילת שדה חבירו בית רובע בלבד הרי הוא בחזקתו ואין מחייבין אותו להרחיק: **י** המשחקין בקוביא כיצד. אלו שמשחקים בעצים או בצרורות או בעצמות וכיוצא בהן ועושים תנאי ביניהם שכל הנוצח את חבירו באותו שחוק יקח ממנו כך וכך הרי זה גזל מדבריהם. אע"פ שברצון הבעלים לקח הואיל ולקח ממון חבירו בחנם דרך שחוק והתול הרי זה גזול. וכן המשחקים בבהמה או בחיה או בעופות ועושים תנאי שכל שתנצח בהמתו או תרוץ יותר יקח מחבירו כך וכך וכל כיוצא בדברים אלו הכל אסור וגזל מדבריהם הוא: **יא** °והמשחק בקוביא עם העכו"ם אין בו איסור גזל אבל יש בו איסור עוסק בדברים בטלים שאין ראוי לאדם שיעסוק כל ימיו אלא בדברי חכמה *וביישובו של עולם: **יב** מצודות חיה ועופות ודגים שנפלו מיני החיה לתוך המצודה ובא אחר ונטלן הרי זה גזל מדבריהם מפני [6]שעדיין לא הגיעו ליד הזוכה בהן: **יג** נהר המושך ומעיינות הנובעין הרי הן של כל אדם. עני המנקף בראש הזית זיתים של שכחה ובא עני אחר ונטלן מעל הארץ הרי זה גזל [7]מדבריהם. ואם היה העני מקבץ בידו בראש הזית ומשליך

[1234567]צורה"ח

ד שחליים הצומחים בתוך הפשתן כשהן לחין אין בו משום גזל מפני שהן מפסידין הפשתן של בעל השדה. ואם יבשו אסורין משום גזל שכבר הפסידו מה שהפסידו. ואם היו על הגבול אסורין אפילו כשהן לחין: **ה** כבר ביארנו בנזקי ממון שהמוציא תבנו וקשו לרשות הרבים אין בהם משום גזל. אבל המוציא הגלל לרשות הרבים בין בשעת הוצאת זבלים בין שלא בשעת הוצאת זבלים חייבין עליהם משום גזל: **ו** מי שנתחלפו לו כליו בכלים אחרים בבית האבל או בבית המשתה הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא הלה ויחזיר ויטול את שלו. נתחלפו לו בבית האומן אם אשתו ובניו של אומן נתנו לו או שנתן לו האומן ואמר לו טול כליך הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא הלה ויחזיר ויטול את שלו. אמר לו האומן טול כלי זה הרי זה ישתמש בו עד שיבא הלה ויחזיר ויטול את שלו שמא כליו של אומן הוא או בעל הכלי צוה את האומן למכרו לו וכן כל כיוצא בזה: **ז** דברים הרבה אסרו חכמים משום גזל והעובר עליהן הרי זה גזלן מדבריהם. כגון מפריחי יונים והמשחקים בקוביא. מפריחי יונים כיצד. לא יפריח אדם בתוך היישוב שהרי לוקח ממון אחרים שלא כדין מפני שמשלח זכר ויביא נקבה משובך אחר או נקבה ותביא זכר. ולא יונים בלבד אלא כל העושה כזה בשאר עופות או חיה ובהמה הרי זה גזלן מדבריהם: **ח** וכן אסרו חכמים לצוד יונים בתוך היישוב מפני של אחרים ואין פורשין נישובין ליונים אלא אם כן הרחיק מן היישוב ארבעה מילין. ואם היה יישוב כרמים אפילו מאה מיל לא יפרוש שהיונים של בעלי כרמים הם. וכן לא יפרוש בתוך השובכין אע"פ שהן שלו או של עכו"ם או של הפקר ואף על פי שהרחיק מן היישוב מאה מיל מפני שהיונים [1]באות ליישוב השובכין: **ט** מרחיקין את השובך מן העיר חמשים אמה ולא יעשה אדם שובך [2]בתוך שדהו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח כדי שלא ימשכו הגוזלות ויפסידו בשדות ויאכלו משל אחרים. ואם לקחו מאחר אפילו היה בינו ובין תחילת שדה חבירו בית רובע בלבד הרי הוא בחזקתו ואין מחייבין אותו להרחיק: **י** המשחקין בקוביא כיצד. אלו שמשחקים בעצים או בצרורות או בעצמות וכיוצא בהן ועושים תנאי ביניהם שכל הנוצח את חבירו באותו שחוק יקח ממנו כך וכך הרי זה גזל מדבריהם. אע"פ שברצון הבעלים לקח הואיל ולקח ממון חבירו בחנם דרך שחוק והתול הרי זה גזול. וכן המשחקים בבהמה או בחיה או בעופות ועושים תנאי שכל שתנצח בהמתו או תרוץ יותר יקח מחבירו כך וכך וכל כיוצא בדברים אלו הכל אסור וגזל מדבריהם הוא: **יא** °והמשחק בקוביא עם העכו"ם אין בו איסור גזל אבל יש בו איסור עוסק בדברים בטלים שאין ראוי לאדם שיעסוק כל ימיו אלא בדברי חכמה *וביישובו של עולם: **יב** מצודות חיה ועופות ודגים שנפלו מיני החיה לתוך המצודה ובא אחר ונטלן הרי זה גזל מדבריהם מפני [3]שעדיין לא הגיעו ליד הזוכה בהן: **יג** נהר המושך ומעיינות הנובעין הרי הן של כל אדם. עני המנקף בראש הזית זיתים של שכחה ובא עני אחר ונטלן מעל הארץ הרי זה גזל [4]מדבריהם. ואם היה העני מקבץ בידו בראש הזית ומשליך

ד **שחליים** הצומחים. זה מפורש בגמרא בהמקבל (דף ק"ז.) מימרא:

ה **כבר** בארנו וכו'. נתבאר שם פרק י"ג:

ו **מי** שנתחלפו וכו'. בריימא שלימה פ' חזקת הבתים (דף מ"ו.) ומפרש בגמ' דדוקא כשאמר טול כלי זה אבל אמר לו כליך האי לא כלי שלי הוא:

ז **מפריחי** יונים וכו'. מפורש פ' זה נורר (דף כ"ה.) למ"ד משום גרא מחו שמפריח יוניס כדי להניח אחריס. ומ"ש בתוך היישוב לומר שבמדבר מותר והכין מוכח התם:

ח **וכן** אסרו חכמים וכו' ואין פורשין נישובין בו'. מפורש במשנה במרוצה:

ואם היה ישוב כרמים וכו' וכן לא יפרוש וכו'. שם (דף פ"ג.) מפורשת שי אוקימתות:

ט **מרחיקין** השובך מן העיר וכו'. משנה פ' לא יחפור (דף כ"ג.) והתם אקשינן עלה מהיא דאין פורשין לעיל דמשמע דאזלי עפי יפרקינן מישם שייני עונה וכרסייהו בחמשין אמתא: **ואם** לקחו מאחר וכו'. מפורש שם במשנה ובגמרא:

י **המשחקין** בקוביא וכו'. הרי זה גזל מדבריהם. זה קלא תימה אלא דהא משמע פ' זה נורר (דף כ"ד:) דהיא אוקמתא דאמר אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא אידמיא וקי"ל כרב ששת דאמר כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא דהא מדעתיה קא יהיב ליה. והטעם שהן פסולין לעדות מפני שאין עוסקין ביישובו של עולם וכגון שאין לו אומנות אלא הוא ול"ש עכו"ם ול"ש ישראל וא"כ מנין לו שהוא גזל מדבריהם ול"ע וכ"ש שרביני עלמו פסק פרק י' מהל' עדות שאין המשחק נפסל אלא בשאין לו אומנות אלא הוא. ונראה שייב לדברי רביני ממה שאמרו בשבת פ' שואל (דף קמ"ט:) ומנה גדולה כנגד מנה קטנה אף נמול לאחריס אסור מ"ט משום קוביא:

יב **מצודות** חיה וכו' גזל מדבריהם. משנה בהניזקין (דף ג"ט:) וכ"מ מהלכות זכיה ומתנה נתבאר יותר מזה:

יג **נהר** המושך וכו'. נראה שלמדה מהסוגיא דפ' מי שהוציאוהו בעירובין (דף מ"ו.) אמרי התם הרי הוא כרגלי כל הדם: עני המנקף בראש הזית וכו'. משנה בפרק הניזקין

השגת הראב"ד

*וביישובו של עולם. פ"א ופ"ט אין לו אומנות אלא הוא אפילו עם עכו"ם פסול לעדות וכ"ש שהיא למד ממעשיו עכ"ל:

א טיח"מ מ' קל"ז סמ"ג עשין מ' ע"ג: ב טיח"מ פ' ש"ע ועיין כסף' ל"ד סמ"ג עשין שם ועיין בלאוין פ' רי"ד:

לחם משנה

בעכו"ם לא הוי יאוש בעלים כדבנן וכפ' כ"ד מהלכות גזלה וכן בכ"מ שהזכיר רביני ז"ל שסתם גזילה לא הוי יאוש בעלים היינו בעכו"ם ומ"ש בהל' תרומות דבנגב וגזלן הוי יאוש בעלים היינו בנגב וגזלן ישראל דמסתמא הוי יאוש בעלים וכל זה דוחק גדול ועוד דעדיין קשה הא דכתב רביני ז"ל בהל' א"מ ועל הכל צ"ע:

והוא

מגדל עוז

ד **ה** **שחליים** הצומחין בתוך הפשתן וכו' ואם היו על הגבול וכו' כבר בארנו נזקי ממון עד עכ"ל. פרק המקבל (דף פ"ז) יפ' הזהב: **ו** **מי** שנתחלפו לו כליו בבית האומן וכו' עד ובן כל כיולא בזה. בבתרא פ' חזקת הבתים (דף מ"ו): **ז** **דברים** הרבה אסרו חכמים בו' עד הרי זה גזלן מדבריהם. בסנהדרין פרק זה נורר (דף כ"ד): **ח** **ט** **וכן** אסרו חכמים לצוד יונים וכו' עד ואין מחיינין אותו להרחיק. בבתרא פרק לא יחפיר (דף כ"ג): * דמשחקין בקוביא כיצד בו' עד גזל מדבריהם. פרק זה נורר: **יא** **המשחק** בקוביא עם עכו"ם אין בו משום גזל בו' עד וביישובו של עולם: כתב הראב"ד ז"ל ופס אין לו אומנות אלא הוא אפילו עם עכו"ם פסול לעדות וכ"ש שהיא למד ממעשיו עכ"ל: ואני אומר סברא היא וכן משמע בילוש דקא נעי למפסל אפי' יושב ונטל אבל כ"מ ז"ל כתב וסידר מה שמפורש בתלמוד בבלמן מה שלאו לפי מקומו ישאר הדברים כתב וסידר פ"י דהלכות עדות: **יב** מצודות חיה ועופות ודגים עד ליד הזוכה בהן. בבתרין פרק הנזקין (דף ל"ט): **יג** נהר המושך ומעיינות הנובעין הרי הן של כל אדם. בעירובין פרק מי שהוציאוהו (דף מ"ו):

הגהות מיימוניות

ס"ה ע"כ: **ד** °[כתבו התוס' אע"ג דבפרק טרובה אמרו שהתנה יהושע שיהו מלקטים עשבין בכ"מ התם מיירי בעשבים שאינן ראויים לאדם אלא לבהמה ע"כ במציעא (דף ק"ז)]: **ח** [ב] אבל מישום שובכין גופיהו לא אסור בדאיתא התם ואפילו למ"ד גזל עכו"ם אסור הבא בישראל נמי לא אסור אלא מפני דרכי שלום ר"י ע"כ: **ט** [ג] ומרישא לא שמעינן לה דהתם התבואה שעל הגגות מעולה והתם לא שמעינן מהך דהבא שביתא תבואה טפי בשדות מפני תבואה הנשטחת בגגות העיר ליבש אבל לתבואה שבשדות ליבא למיחש בקרוב העיר לפי שהשדות רחוקין מן העיר כדתנן אין עושין מגרש שדה כו' תוס': **יא** °[טור ח"מ סי' ש"ע ח"ל ויראה שפוסל משחק בקוביא מישום גזל אפילו שיש לו מלאכה אחרת ע"כ מחלק בין משחק בקוביא עם העכו"ם א' עם ישראל וא"א ז"ל פוסק שאינו פסול אא"כ אין לו אומנות אחרת ואיהו פסול אפילו משחק עם העכו"ם עכ"ל]: **יב** [ד] עיין לקמן ר"פ י"ז ע"כ: **יג** [ה] ברבנן ודלא כר' יוסי דאמר גזל גמור כ"פ התוס' יפ"ה בדפריש לקמן ס"פ י"ז וכ"ע לראב"ה ודלא בזקני ראב"ן שפסק כר' יוסי ע"כ:

ב איזהו רשע וכו'. פ' זה בורר על משנת ומלו הן הפסולין תנא הוסיפו עליהן הנזלנין והממסנין גזלן דאוריתא הוא ומשני לא נצרכה אלא למניאת חש"ו וכו' עוד היסיפו עליהם הרועים והגבאים והמוכסין אמר רב נחמן האשה על העריות כשר לעדות אמר רב ששת עני מרי ארבעין בכתפיה יכשר בחמיה משמע דכל מי שחייב מלקות פסול לעדות מן התורה ולאו דוקא ארבעים בכתפיה אלא אע"פ שאינו לוקה כגון לאו שניתן לתשלומין או לאו שאין בו מעשה או לאו שבכללות כיון שעבר על לאו נפסל מה"מ מדע דהא גזלן פסול מה"מ אע"פ שאינו לוקה שהרי ניתן לתשלומין וכן כל כיולא בלאו דלא מגזל:

ג או שאבל נבלות וכו'. שם פליגתא דתנאי ורבא ואיפסיקא כתנאי ביע"ל קג"ס יזו מ"ס מומר לוכל נבלות ואע"ג דאיתיהב תנאי הלכתא כוותיה דאמרה אליבא דר"מ ופתח לן תנא כר"מ כדאיתא התם:

או שחלל יו"ט הראשון וכו'. משום דהשתא דעיגן בקבועה דירתא ויו"ע דאשון הוי מה"ת ויו"ע שני הוי מדרבנן דשלמו מתם הזהרו במנהג אבותיכם:

ד ועוד יש רשעים וכו'. שם מביא אל השת חמס עד אלו גזלנין ומלוי רבית:

אע"פ שהחזיר פסול וכו'. הגיג עליו הטור ואני יודע למה לא יוכשרו אחר שהחזירו הממון ואפשר שר"ל אע"פ שעילמו כיון דבכפיית ב"ד עילמו פסולין עד שישובו מעצמן עכ"ל. ואין זה דעת רבינו כיון שכתב אע"פ שהחזיר וחזרה משמע מעצמו בלי כפייה אלא נראה טעמו כיון שראה העדים בזמן שהיה פסול קודם חזרה אע"פ שהחזיר פסול אבל מה שראה אחר שהחזיר כיון שהיקן הלאו חזר להכשרו וכגון דאיכא שהחזיר אבל אינו נאמן לומר החזרתי וכן כל העדיות שידע קודם שנפסל אינו כשר לעדות עד שיחזיר את הגזלה או את הגניבה ומיהו ממ"ש פי"ב נראה לאפי' עדות שראה אחר חזרה פסול עד שיעידו עליו שעשה תשובה שיודע שחזרו מדרכם הרעה דכיון דענר על לאו לא נתקן לגמרי עד שיעשה תשובה דאלמי איכא למיתש דילמא משום ממון גדול מזה הממון שהחזיר הגיל שקר וזה ודאי נכון הוא וזה דעת רבינו: ומאימתי הוא נפסל וכו'. שם פליגתא דתנאי ורבא והלכתא כתנאי וכולא העי"ן [אותיות 1234567] של יע"ל קג"ס דהלכתא כתנאי:

אחד

אלא הדכתה

להעיד שנאמר אל תשת ידך עם רשע: **ב** אי זהו רשע כל שעבר עבירה שחייבין עליה מלקות זהו רשע ופסול. שהרי התורה קראה למחייב מלקות רשע שנאמר והיה אם בן הכות הרשע. ואין צריך לומר מחייב מיתת בית דין שהוא פסול שנאמר אשר הוא רשע למות: **ג** עבר עבירה שחייבין עליה מלקות מן התורה הרי זה פסול מן התורה. ואם היה החיוב שבה מדבריהם הרי זה פסול מדבריהם. כיצד אכל בשר בהמה בחלב או שאכל נבלות ושקצים וכיוצא בהן בין לתיאבון בין [מ]להכעיס. או שחלל את יום טוב הראשון. או שלבש שעטנז שהוא שוע או טווי או נוז הרי זה פסול לעדות מן התורה. אבל אם אכל בשר עוף בחלב. או שחלל יום טוב שני של גליות. או שלבש בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן וכיוצא בו הרי הוא פסול מדבריהם. וכבר מנינו כל עבירה שחייבין עליה מלקות. וכבר נתבאר בכל מצוה ומצוה דברים שאסורים מן התורה ודברים שאסורין מדבריהם: **ד** ועוד יש שם רשעים שהן פסולין לעדות אע"פ שהן בני תשלומין ואינן בני מלקות. הואיל ולוקחים [נ]ממון שאינו שלהם בחמס פסולין שנאמר כי יקום עד חמס באיש. כגון הגנבים והחמסנים אע"פ שהחזיר פסול לעדות מעת שגנב או גזל. וכן עד זומם אע"פ שהוזם בעדות ממון ושלם הרי זה פסול מן התורה לכל עדות. ומאימתי הוא נפסל מעת שהעיד [ג]בבית דין. אע"פ שלא

ליה נגמרא דהיינו ממדבר שקר מרמה: **ב אי** זהו רשע וכו':

ג עבר עבירה שחייבין עליה מלקות וכו'. בסנהדרין פרק זה בורר (דף כ"ה:) ובכס"ק דר"ה (דף כ"ג.) מוכח נהדיא דאיכא פסולי עדות דאוריתא ופסולי עדות דרבנן: ביצד אכל בשר בהמה בחלב וכו'. בסנהדרין פ' זה בורר (דף כ"ז.) מימר אוכל נבילות לתיאבון ד"ה פסול כליתר דמסוס ממון קא עביד דהא שכיח בזול עפי מדהיתרא ה"ל כרשע דחמס ופסול לעדות להכעיס אבי אמר פסול דהוה ליה רשע ורחמנא אמר אל תשת רשע עד ורבא אמר כשר רשע דחמס נעינן כלומר דכתיב להיות עד חמס רשע בדבר ממון נעינן ואסיקנא הכס דהלכתא כתנאי ולכן כתב כאן רבינו אלו העבירות דלאו דחמס ניהו ולא חילק בין אם עושה כן לתיאבון או להכעיס:

ד ועוד יש שם רשעים שהם פסולים וכו'. פ' זה בורר (דף כ"ה:). ויש לדקדק בדברי רבינו מאי האי קרא דנקט לא יקום עד חמס דלא אמרינן במרובה (דף ע"ב) בגמרא דעד דחמס נעינן אלא אליבא דרבא דאמר עד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל ולית הלכתא כוותיה. וי"ל דנקט האי קרא משום דהני בני תשלומין ניהו ואינם בני מלקות ויקאמר שאע"פ שהחזירו ממון האיסור עדיין הם בפיסולם עד שיעשו תשובה. ויש לדקדק עוד דמשמע מדברי רבינו דחמסן מדאוריתא פסול ואע"פ שרבינו ירושם כתב שם מי שקונר כן דבר תמוה הוא דהדיא אמרי' בפ' זה בורר שם דמדרבנן הוא דפסול דאהא דהוסיפו עליהם החמסנים אמרינן מעיקרא סבור דמי קא יהיב אקלאי בעלמא הוא כיון דחזו דחמטפי כלומר בע"כ של בעלים גזרו בהו רבנן ולכן נ"ל דחמסנים הכתיב בספרי רבינו ע"ם הוא ולריך להגיה גזלנים במקום חמסנים ולגירסת ספרינו נ"ל דחמסנים דקאמר הכא רבינו ליאנא דקרא נקט והרלין בו גזלנין מדע דקתני סיפא מעה שגנב וגזל ואם איתא דדוקא נקט אי חמס מנעני ליה ועוד דלקמן בסמוך כתב דחמסנים פסולים מדבריהם: ומ"ש וכן עד זוממ וכו'. פיסול עד זוממ יתבאר בסמוך. ומ"ש אע"פ שהוזם בעדות ממון ושלם פירושו שאילו החס בעדות שאינו של ממון שהרי הוא חייב מלקות כיון שלקה חזר לכשרותו כמבואר פרק י"ב וכל שלא לקה ואלו שאינו נכשר אפילו נתן כמה ממון אבל כשהוזם בעדות ממון שהוא משלם ואינו לוקה סד"א כיון ששלם הממון היכשר קמ"ל דלא דומיא דגנב וחמסן וכמו שיתבאר פי"ב מהלכות אלו מאימתי חזרת מלוי ברבית וכו' והתם כשהחזירו ממון האיסור ואפ"ה לא מכשרי כיון דעדיים דחמס ניהו עד שיעשו תשובה: ומאימתי הוא נפסל וכו'. בב"ק פ' מרובה (דף ע"ב:) ובסנהדרין פרק זה בורר (דף כ"ז) פליגתא דתנאי ורבא ואיפסיקא הלכתא כתנאי שזו אחת משמועות יע"ל קג"ס ועטמא דלהפרע הוא נפסל מפרש התם דמהתוא שעתא דאסקיה

לחם משנה

ג או שלבש שעטנז שהוא שוע או טווי או נוז הרי זה פסול לעדות מן התורה וכו'. הרב כ"מ בסוף הלכות כלאים העלה מדברי רבינו דטווי לחודיה לא סני אלא שיהיה עמו אריג וכן נראה מלשון רבינו שכתב שם טרפן ונתן לתוך כאחד וארג בגד מעוויי זה ה"ז כלאים כי' ונתן שם טעם לחלק בין עוויי לשוע ונח דטווי לחודיה לא סגי מה שאין כן באיתך ובקשה לדבריו מהכא דהכא כתב בהדיא דמי שלבש בגד שהוא מן שוע או טווי מן נוז פסול מן התורה משמע דטווי לחודא פסיל מן התורה. עוד קשה לי טובא בדברי רבינו במה שכתב כאן או שלבש בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן וכיולא בו הרי הוא פסול מדבריהם דשם בשותו הפרק כתב בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן וכו' הרי זה לא יתכרני לעכו"ם וכו' וכילד מקנא בגד זה וכו' ואם לא ניכר הרי זה מותר שמא נשמט והלך לי שהרי בדק ולא מצאו וכבר בארנו בהלכות ביאות אסורות שכל איסור ספיקות מדברי סופרים ולפיכך היקלו בספק ע"כ, משמע דכוונתו לתת טעם דלמה אנו אומרים דבשלבשו שהוא מותר אם לא ניכר משום דהוא ספק אם אם לא היה שם ואע"ג דאם היה שם הרי איסור מן התורה עתה שלבשו ולא ניכר גולד לני ספק האם היה שם איסורא הוי מדרבנן דכל ספק של תורה הוי איסורו מדברי סופרים וכך היה לו בספק זה וכן הבין דבריו הר"מ ז"ל והשיגו דמ"מ הא קי"ל דספק דאוריתא לחומרא והרב כ"מ הליץ שם בעד רבינו נראה דלפי זה אם לא לבע הנגד דאיסורו הוי מן התורה משום דיש בו חוט של כלאים וקי"ל דהכלאים אין לו שיעור וכדכתב רבינו לעיל בראש הפרק והלובשו עובר איסור של תורה וא"כ איך כתב כאן רבינו דאיסורו הוי מדרבנן. ואפשר לפרש דברי רבינו דמה שאמר בגד שאבד בו חוט של פשתן אינו שידעינו בודאי שהוא בגד אלא שאינו ניכר אלא ספק אם היא שם או לא ולכך הזיכו ע"י הגיבה דכיון דבחלה יש לנו ספק אם הוא שם אין איסורו מחלה אלא מדברי סופרים דכל ספק של תורה מדברי סופרים הוא וכיון שכן היכא שיש לו ריעותא אחרימי שלבשו ואינו ניכר אז מקילינן כיון דקודם הגיבה לא נאסר אלא על הספק ומה שאמר לפי זה כבר ביארנו שכל איסור ספיקות מדברי סופרים ר"ל קודם הגיבה לא נאסר אלא על הספק והוא מדברי סופרים ולכך הקלו אחר כך בגיבה ואע"פ שהר"מ ז"ל לא הבין כן אם בדברי רבינו וכן הרב כ"מ נפרש כן כדי להסכים דבריו שבכאן עם מ"ש שם ולא הוי איסורו אלא מדרבנן ועם זה נסתלקה ההשגה שהשיג הר"מ ז"ל על רבינו שם:

ד הואיל ולוקחין ממון שאינו שלהם בחמס וכו'. וא"ת לוה ברבית אמאי מיפסל הא אינו לוקח כלום אדרבא נותן. וי"ל דכתב הרא"ש בספקיי פרק זה בורר ז"ל שגם הלוה מחמת ממון שהוא צריך למשות לעשות בו צרכיו עובר הוא על לאו דלא תשיך ע"כ: שנאמר כי יקום עד חמס. הקשה הרב כ"מ דהא קי"ל כתנאי

משנה למלך

פ"י **ב איזהו** רשע כל וכו'. (לא"ה עיין מ"ש הרב המחבר פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ו'):

יהפסול

הגהות מיימוניות

ג [מ] כאבי ודלא כרבא דאמר להכעיס כשר דהכי פסקה תלמידא הלכתא כאבי יהא דאיתיהב אבי מהא דתנן אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד אלו הגזלנין ומלוי רבית יעקי לה תלמידא בר' יוסי אגן סתם לן תנא בר' מאיר בדאיתא התם יזו הוא מ' של ע"ל קג"ם מ' דמומר. ותנה באביאסף פסק כרבא ולא הבינתי למה: **ד** [נ] בהגיזל קנא אמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הבופר במלוה כשר לעדות כפקדון פסול לעדות יבנן דאתו סתדי כו' עיין שם פ"ק דבבא מציעא ע"כ: [ג] כאבי בע"ל קג"ם והע' הוא ע' דעד זוממ ולא כרבא דאמר מכאן ולהבא הוא נפסל עד כאן: [מ]כתב הטור שם על דברי העמוד יז"ל ואינו יודע למה לא יבשרו אחר שהחזירו הממון יאפשר שר"ל אע"פ ששלמו כיון דבכפייה ב"ד שלמו פסולין עד ששובו מעצמם עכ"ל:

הגם

דאסקיד ה"ל רשע והתורה אמרה אל תשא רשע עד: וכן המלוה ברבית וכו'. משנה בסנהדרין פרק זה בירר (דף כ"ד:) דמני מלוה ברבית בכלל הפסולים ואמר רבא (דף כ"ה) לוה ברבית פסול לעדות ומחני' ה"ק מלוה הבאה ברבית ופסולין דקתני אחריוייהו. וכתב רבינו ירוחם שרבינו לא מנה עדים בפסולי עדות שכתב בפ"ד מהלכות מלוה ועוד שהעתיק

אחו"ח 1234567

אחד המלוה ואחד הלוה וכו'. שם במשנה ואמר רבא עלה לוה ברבית פסול והתנן מלוה ברבית ומשני מלוה הבאה ברבית ומשמע אמלוה ולוה: **ביצד החמסנין** וכו'. שם מאנא הוסיפו עליהן הגזלנין והחמסנין כלומר על השנויים במשנה ויהיה טעמא מעיקרא סנור דמי קא יהיב לבעלמא היא כיון דחזו דקא מעפי גזרו בהו רבנן: וכן הרועים וכו'. שם הוסיפו עליהן הרועים והגנבים והמוכסין ואמר רבא עלה לוה ברבית ומשמע אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה ומי אמר רבא הכי והא אמר רבא רועי בהמה דקה בא"י פסולין בחו"ל כשרים ומשני ההיא במגדלי אחמר. וכתב רבינו של עלמן משמע דרועה בשכר שאין לו חלק אפ' בולדות כשר לעדות דאין אדם מועמ ולא לו ומיהו יפה שלא יכנסו בשדות אחריס: וכן המוכסין בתמן פסולין וכו'. שם מעיקרא סבור מאי דקין להו שקלי כיון דחזו דקא שקלי מפי פסליהו ואמר רבא סתם רועה פסול סתם גנאי כשר ומשמע דסתם מוכס פסול והטעם הוא שלקח על עצמו לגבות מכס המלך ולוקחין יתר והאי יתירתא הוי גזל אכל המכס הקצוב לא הוי גזל דדינא דמלכותא דינא וגבאי הוא נוכה המס הקצוב על כל איש ואיש ולפיכך סתמו כשר עד דשמעינן דשקיל יתירתא: וכן מפריחי יונים ביישוב וכו'. גם זה שם במשנה ואמרינן עלה מאי מפריחי יונים הכא תרגימו אי תקדמה יונך ליון רב ממא בר אושעיא אמר ארא פי יונים שהם מלומדין להניח יונים אחרים לבית הבעלים ויש בזה גזל מפני דרכי שלום כדתנן יוני שובך ויוני עליה יש בהן גזל מפני דרכי שלום ואמרינן ומ"ד ארא מ"ט לא אמר אי תקדמה

שלא הזם על אותה עדות אלא אחר כמה ימים. וכן המלוה ברבית אחד המלוה ואחד הלוה שניהם ד[פסולין לעדות. אם רבית קצוצה עשו הרי הן פסולין מן התורה ואם אבק רבית עשו הרי הן פסולין מדבריהם. וכן כל העובר על גזל של דבריהם הרי הוא פסול מדבריהם. ביצד החמסנים והם הלוקחים קרקע או מטלטלין שלא ברצון הבעלים אע"פ שנותנין הדמים הרי אלו פסולין מדבריהם. וכן הרועים אחד רועי בהמה דקה ואחד רועי בהמה גסה של עצמן הרי הן פסולין שחזקתן פושטין ידיהן בגזל ומניחים בהמתן לרעות בשדות ופרדסים של אחרים ולפיכך סתם רועה פסול. ומגדלי בהמה דקה בארץ ישראל פסולין אבל בחוצה לארץ כשרין. ומותר לגדל בהמה גסה בכל מקום. וכן המוכסין סתמן פסולין מפני שחזקתן ליקח יותר מדבר הקצוב להם בדין המלכות ולוקחין היתר לעצמן. אבל גבאי מנת המלך סתמן כשרין ואם נודע שלקחו אפילו פעם אחת יתר מן הראוי להם לגבות הרי אלו פסולין. וכן מפריחי יונים ביישוב פסולין מפני שחזקתן שגזלים יונים

דמקדמה

ה"ל רשע והתורה אמרה אל תשא רשע עד: וכן המלוה ברבית וכו'. משנה בסנהדרין פרק זה בירר (דף כ"ד:) דמני מלוה ברבית בכלל הפסולים ואמר רבא (דף כ"ה) לוה ברבית פסול לעדות ומחני' ה"ק מלוה הבאה ברבית ופסולין דקתני אחריוייהו. וכתב רבינו ירוחם שרבינו לא מנה עדים בפסולי עדות שכתב בפ"ד מהלכות מלוה ועוד שהעתיק והגנבים והמוכסין ואמר רבא עלה לוה ברבית פסול לעדות ומחני' ה"ק מלוה הבאה ברבית ופסולין דקתני אחריוייהו. וכתב רבינו ירוחם שרבינו לא מנה עדים בפסולי עדות שכתב בפ"ד מהלכות מלוה ועוד שהעתיק והגנבים והמוכסין ואמר רבא עלה לוה ברבית פסול לעדות ומחני' ה"ק מלוה הבאה ברבית ופסולין דקתני אחריוייהו. וכתב רבינו ירוחם שרבינו לא מנה עדים בפסולי עדות שכתב בפ"ד מהלכות מלוה ועוד שהעתיק

מגדל עוז

עד לאחר כמה ימים. בנזקין פרק מרובה (דף ע"ג): ד ה וכן המלוה ברבית כו' עד סוף הפרק. הכל בסנהדרין פרק זה בירר (דף כ"ד):

לחם משנה

כאנשי דלא נעינן רשע דחמס ולא נאמר רשע דחמס אלא אלינא דרבא. ומ"ש בלשוני אלא אלינא דרבא דאמר עד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל מ"ס הוא דאין עניין ההוא מחלוקת לכאן אלא צריך לומר אלינא דרבא דפליג עליה אף גבי מומר אוכל נבילות להכעיס. ומה שהיכך הרב כ"מ לקושיא עדיין אינו מספיק ועוד קשה אמאי לא הביא רבינו קרא דלעיל אל תשא יד עם רשע להיות עד חמס ושבקיה לקרא דעסיק ביה ומייתי קרא אחרינא: וכן כל העובר על גזל של דבריהם וכו'. כתב הרב כ"מ ואע"ג דנפרקא קמא דמציעא (דף ה':) אמרינן לא מחמיד לאינשי בלא דמי משמע להו דמשמע דקושטא לא הוי הכי כבר כתבו התוס' דכן הוא אמת. ואני אומר דאי אפשר לומר שסובר רבינו כן דנפרק ראשון מהלכות גזלה כתב דאפילו ניתן דמים עיבר על לאו דלא תחמוד וכן התירוץ בתרא שהילו התוספות דהיו מפייסים אותו עד שיאמר רוצה אני אי אפשר גם כן שרבינו סובר כן דשם כתב הרב המגיד בדברי רבינו דאפילו שיאמר רוצה אני עובר על לאו דלא תחמוד ואולי יש לתרץ דלא כתב שם הרב כן אלא כשהפליר הדבר והדבה עליו רעים אבל אם לא הדבה עליו רעים יהפליר הדבה ואמר רוצה אני אינו עובר ובסובר רבינו כתירוץ בתרא דתוספות: **ואם נודע** וכו'. כתב הכ"מ דל"ע אם פסול מדאורייתא היכא שנודע שלקח ואע"ג דברייתא דהוסיפו הגנבים אחילי בולאי שנודע שלקח דאי לא סתם גנאי כשר מ"מ אין להכריח משם דהיי דבבנן דאפשר דמה שהוסיפו כדכתבו התוספות שם דאפי' אם החזירו פסולים דלא ידע למאן דהדר: וכן מפריחי יונים וכו'. רבינו פסק כמאן דאמר ארא וכ"ש אי מקדמיה יונך ליון וכדכתב הרב כ"מ אבל הטור בסימן ל"ד פסק כמאן דאמר אי מקדמיה יונך ליון אבל ארא ליה משום דאינו אלא מפני דרכי שלום בעלמא כדאמרו בגמרא וא"כ מ"ש שם הרב בית יוסף יסובר רבינו כמ"ד אי מקדמיה כו' וכ"ש דארא פסול ט"ס דאדרבה היה לו לכתוב אבל בארא כשר דהכי אמרינן בגמרא דכשר למ"ד אי מקדמיה משום דאינו אלא מפני דרכי שלום בעלמא. ולקושיות העלימות אשר בדברי רבינו כבר אחה רואה כמה היעיב הרב כ"מ לתרץ ואוקי דברי רבינו דאיירי במשחק עם העכו"ס עם שלא מזכר בדבריו כלל ולא עוד אלא אומר דרמי בר חמא סובר במשנה דלא פליג ר' יהודה אמ"ק עם שלא מזכר בגמרא. ואשר נראה לענ"ד דרבינו פסק כרב ששת יכשיעת הרי"ף רבו אלא שאינו מפרש לפי שאינם עסוקים בישובו של עולם כדפירש"י והטור משום דלפירושם קשה ליה מרתי קושיאתא חדא דאמאי לא אמר איכא ביניהו אחריתי בגמרא דהוא משחק עם העכו"ס מהו יתן לו אומנות אחר והוי דינא איפכא מהך דיכא ביניהו דאמר הסמא היכא דגמר אומנותא אחריתי דהך דאמרינן הסמא לרב ששת כשר ולרמי פסול ומשחק עם העכו"ס לרב ששת פסול כיון דאין לו אומנות אחרת אלא הוא ואינו עוסק בישובו של עולם ולרמי כשר דאין כאן גזל ומו קשיא ליה דכיון דלרב ששת אין כאן גזל כלל א"כ מאי האי דאמר בגמ' למ"ד אי מקדמיה יונך ליון דלריבי מפריחי יונים ומשחק בקוניא משום דחנא חולה בדעת עצמו וכו' הא ההוא לריבוא לא הוי אלא למ"ד דהוי אסמכתא והא ליכא בגזל ודחיק ליה לרבינו לומר דהוא לריבוא דעביד בגמרא דלא כרב ששת דקי"ל כוותיה דקבר ריב"ל ור' יוחנן דר"י בא לפרש ולא לחלוק על ת"ק לכך הוא מפרש דכוונת רב ששת הוא לומר דמשחק בקוניא לאו אסמכתא גמורה היא כדי לפוסלו משום הא דליהוי גזל גמור דהא ודאי לא הוי גזל גמיר אלא מ"מ קצת גזל הוי יאין רואי לפוסלו בשביל גזל מיעט כזה אם לא שלא יהיה לו אומנות אחרת אלא זה דאז כיון דהוא אוכל מדבר של גזל מכוער הדבר ביותר שמתפרנס מדבר של גזל ואפילו אלא יהיה גזל גמור מ"מ כיון דמתפרנס מזה ראוי לפוסלו ח"ש רבינו ה"ז נחזקה שאוכל מן הקונים כו' ומדברי הטור נראה דדייק מלשון רבינו דווקא שאוכל ממנו והשתא אחי שפיר דלא אמרי בגמרא איכא ביניהו משחק עם העכו"ס לרב ששת נמי כשר הוא אע"פ אין לו אומנות אחר כיון דאינו מתפרנס מדבר של גזל דשחוק עם העכו"ס אין כאן גזל כלל והיתר גמור ולא דמי למשחק עם ישראל ואין לו אומנות אחר שהוא מתפרנס מדבר הגזל שהוא גזל קצת ולכך ראוי לפוסלו ואחי שפיר ג"כ לריכותא דעביד בגמ' דאחי כרב ששת דמ"מ לרב ששת כדי לפוסלו צריך שיהיה גזל קצת והיינו לריכותא דאי הוה אמר חדא היה אמינא דאחרינא לא הוי גזל כלל ומ"ש בהלכות גזלה שהוא גזל מדבריהם כן הוא לרב ששת ג"כ גזל קצת הוי אבל אין לפוסלו בשביל כך ואם הגירסא כאן בדברי רבינו כמו במקצת ספרים

הגהות מיימוניות

[ד] וגב העדים ההתומין על השטר פסולין. תוספות פרק הרבית ופרק המניח וע"ש: בר

מקדמה ייעך ליין אמר לך היינו משחק בקוביא והא תנא ליה זה טעמו של רבינו שקנע הך דמקדמה ייעך ליין נבי משחק בקוביא: וכן סוחרי שביעית. גם זה שם במשנה מ"ר יהודה אומרי בזמן שאין להם אומנות אלא הוא אבל יש להם אומנות אלא הוא כשרים וכל מקום שמ"ר יהודה אומרי לפרש הוא וזהו שכתב רבינו והם בני אדם שישבים בעלים וכו' ומשמע שאם הוא רגיל לעשות סחורה בפירות בכל השנים אם עשה סחורה גם בשביעית לא נפסל בכך ואמרי והא קי"ל אסור לעשות סחורה בפירות שביעית ומדברי רבינו נראה שאין אסור לעשות סחורה אלא האוסף הפירות בעצמו אבל אחר מיתר יהבי משמע נמי ממה שכתב בפ' שני מהל' שמיטה ויובל וזה כיון שהיה בטל בשאר השנים יעשה פשט ידו חזקתו שהוא בעצמו אוסף ומוכר יכיון דמשום ממדת ממון עושה חייבינן שמא יעיד שקר מפני ממון. עוד נראה לפרש דלעולם אסור לעשות סחורה בפירות שביעית אפילו שאחרים לקטו והביאו לו והכי משמע מסוגיין דהכא דתנן אמר ר"ש בתחלה היו קורין אומס אוספי שביעית וכו' מאי קאמר אמר רב יהודה ה"ק בתחלה היו אומרים אוספי שביעית כשרים סוחרי שביעית פסולין משרבו ממגיאי מעות לעניים ואזלי עניים ואספי להו ומייתי חזרי לומר אחד זה ואחד זה פסולין לומר כלומר להוסרים לאכור הפסולים פסולין לגאידך ליעגא חזרי לומר אוספין כשרים סוחרים פסולין הרי דלכ"ע סוחרי שביעית פסולין אע"פ שאחרים אספי הפירות ולפי שיטה זו אמי שפיר דלעולם אסור לעשות סחורה בפירות שביעית אבל לא נחשד דמשום ממדת ממון יעיד שקר אבל זה שכוון לעשות סחורה בפירות שביעית ולאי חשיד ויבא להעיד עדות שקר. ודברי רבינו לריכין עיון: וכן משחק בקוביא וכו'. גם זה שם במשנה יאמר רב ששת לפי שאין עסוקין ביושבו של עולם ובחב רש"י אינם בקלפים בעיר דינים ומשא ומתן ואינם ירחי חטה. יטעמו של רבינו נכון כיון שאין לו אומנות אלא הוא חזקתו שהוא אוכל מן הקוביא שהוא גזל ואזיל לשיטתיה דאסמכתא היא ואית בה משום גזל וי"מ דלאו אסמכתא היא

אוצר החכמה

וקניא

> יונים של אחרים בחנם. וכן סוחרי שביעית והם בני אדם שיושבין בטלים. וכיון שבאה שביעית פושטים ידיהן ומתחילין לישא וליתן בפירות שחזקת אלו שהן אוספין פירות שביעית ועושין בהן סחורה. וכן משחק בקוביא והוא שלא תהיה לו אומנות אלא הוא. הואיל ואינו עוסק ביישובו של עולם הרי זה בחזקת שאוכל

אלא הוא אבל אם יש להן אומנות אלא הוא כשר וכו' ומפרש בגמ' דבתחלה היו אומרים אחד זה ואחד זה פסולים משרבו האוספין וכו' חזרו לומר אוספין כשרים סוחרים פסולים וידוע דכל היכא דא"ר יהודה אומרי אינו אלא מפרש דברי חכמים והלכה כמותי וכך פוסק שם הגמ' בפירוש. ומ"ש רבינו והם בני אדם שישבים בעלים בעלים לפי שאם אינן יושבין בעלים כשנשאין ונותנין בפירות לא נאמר שהן אוספין פירות שביעית אבל נאמר שהן פירות שלפני שביעית אבל כשהם יושבים בעלים וכיון שבאה שביעית פושטים ידם ומושאים ונותנים בפירות אז נחזיקם שהם אוספים פירות שביעית ועושין בהם סחורה אחרת דמילתא נקט אבל אה"נ דאוספים או סוחרים פסולים אם אין שם אומם:

וכן משחק בקוביא וכו'. גם זה באותה משנה דמני בהדי הנהו דפסולי משחק בקוביא ואמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות. וא"ת והרי פסול הוא משום גזל שכן כתב רבינו בהל' גזילה פ"ו שאסור לשחק בקוביא משום גזל וכיון שכן אפילו יש לו אומנות אחרת פסול וי"ל דהכ"ע במשחק עם העכו"ם שאין בו משום גזל וכמ"ש רבינו שם ואפ"ה אם אין לו אומנות אחרת פסול משום שאינו עוסק ביישובו של עולם. וא"ת הרי רבינו כתב הרי זה בחזקה שאוכל מן הקוביא שהוא גזל ואי במשחק עם העכו"ם וסובר רבינו שאינו עוסק ביישובו של עולם פי' שכיון שאין לו אומנות אחרת הרי הוא בחזקת משחק עם ישראל והוא הכא אפילו במשחק עם ישראל עסקינן אלא שאינו משחק בטעות יאם היה לו אומנות להפרנס לא הייני חושדים אותו שדרך העשירים שבגמר מלאכתן שוחקים להעביר השעה אבל כיון שאין לו אומנות ואע"פ אלא לאינו מעולם שמשחק בטעות סתמו כודאי הדע שאילו היה פסולו משום ודאי גזל מאי איריא אין לו אומנות אפילו בפעם אחת לבד נפסל משום גזלן וכך אמרו בפרק זה בורר בפירוש דלמ"ד דאיסורא דמשחק בקוביא משום גזל אפי' יש לו אומנות אחרת הוא פסול גם רבינו כתב כאן הרי זה בחזקת שאוכל מן הקוביא שהוא גזל ואי במשחק עם ישראל בטעות מאי בחזקת הרי אני רואה אותו משחק בטעות ונחל יאוכל אלא ודאי דהכא לאי במשחק עם ישראל בטעות עסקינן. ולפי שהרב המגיד נתקשה בדברי רבינו פרק ששי מהל' גזילה והביאה בל"ע אני אהיה מוכיח לפניך ואכתוב לך כאן לשון הגמרא ואפרשה לפי דעת רבינו. כפ' זה בורר (דף כ"ד:) אמרו משחק בקוביא מאי קאי עביד אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא ואסמכתא לא קניא דב ששת אמר כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא אלא לפי שאין עוסקין ביישובו של עולם מאי איירייהו אוכא דגמר אומנותא אחריתי תנן אמר ר"י אומנות אלא הוא אבל אם יש לו אומנות אלא הוא הרי זה כשר אלמא סתמא דמתני' משום ישובו של עולם קשיא לרמי בר חמא וכ"ת פליגי רבנן עליה דר' יהודה והאמר ריב"ל כל מקום שא"ר יהודה אומרי אינו אלא לפרש דברי חכמים ר' יוחנן אמר אומרי לפרש ומה לחלוק גברא אגברא קא רמית פי' ריב"ל ור' יוחנן אמרוי בר חמא מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי ולא פליגי והתניא בין שיש לו אומנות אלא הוא בין שאין לו אומנות אלא הוא הרי זה פסול הניחא ר' יהודה משום ר' עקיבא ע"כ לשון הגמ' וכובר רבינו דהלכה כרמי בר חמא מדאמרינן נשבע פרק שואל (דף קמ"ט:) מנה גדולה כנגד קטנה אף בחול אסור משום *קונית אלמא סתמא דגמרא סבירא ליה כרמי דהוי אסמכתא ושם נדחקו התוס' לומר דאתי כר' יהודה משום דר' עקיבא דמ"כ למה כשפסקי בסנהדרין הלכה כר"י דמתניתין לא היה שם פולה פה לחלוק ועוד שנכפ"ק דר"ה (דף כ"ב) אתניתין דאלו הם הפסולין המשחק בקוביא וכו' זה הכלל כל עדות שאין האשה כשרה לה אף הם אינם כשרים לה אחר רב מנשיא זאת אומרת גזלן דבריהם כשר לעדות אשה אלמא דמשחק בקוביא משום גזל מיפסל וכרמי בר חמא משום דהוי גזלן ועוד דמדאמרי' פרק זה בורר (דף כ"ו:) אמר ר' אחרו א"ר אלעזר הלכה כרבי יהודה ומדקאמר הלכה מכלל דפליגי אלמא כרמי ס"ל ועוד דנפ' זה בורר שאלו על המשנה מאי אפריאי יונים איכא מ"ד אם יקדמו ייעך ליין אמן לך כך יכך יהקשו עליו הייני משחק בקוביא ואיכא בדעת עלמו דהוי אסמכתא והדר תנא מילה בדעת יונו ולריכא דאי תנא [מילה] בדעת עלמו אחם הוא דלא גמר ומקני דאמר קיש לי בנשאלי דידעינא עפי אבל מילה בדעת יונו אימא לא ואי תנא מילה בדעת יונו דאמרי [נגקשא תנא מילתא] תנא ידעינא לנקוטי עפי פי' לשמיע קול להפריחם אבל מילה בדעת עלמו אימא לא לריכא פלגי אלגמיה כרבי יוסי דפליג אלגמ' ואילו מאן דאמר אי מקדמך ייעך ליין אמי ליכ"ע משמע מכל הני דברמי בר חמא שלא מלינו מי שנחלק בפירוש על מאמר ריב"ל וי"ל יש לנו לייסב מתני' אלינא דרמי בר

אה"ח 1234567 (בירושלמי יבאל המשניות הם דברי המשנה אבל בסדר משנה הבבלי ולפי סיגיות הגמרא נראה דלא היה כתוב במשנה דיק ותשכח):

לחם משנה

ספרים ה"ז בחזקת שאוכל מן הקוביא שהוא אבק גזל יבא דרך זה על נכון דגלי כאן במ"ש אבק גזל דאינו גזל גמור כדברייהם אלא גזל קלא ומ"ש בהלכות גזילה ר"ל דהוי גזל קלא ואפי' נרסינן בדברי רבינו שאוכל מן הקוביא שהוא גזל בפרש דהאי גזל כתבנו הוי גזל קלא ומ"מ הגרסא הראשונה נראה יותר נכונה ועם דרך זו נוכל לייסב קושיא דאיתא בהרי"ף לפי מה שפירש הר"ן ר"ל דעתו כפ' שואל דאית ליה דמגה גדולה כנגד מנה קטנה עם אחרים אפילו בחול אסור משום קוניא דשם העתיק כל הלשון של הגמרא על דברי הרי"ף ובאמת בסוף אלא נתפרש יפה בהלכות משמע דדעתו לפרש דברי הרי"ף כן יכן נראה מדברי הרב"ר בעניל אורח חיים סימן שכ"ב אע"פ שהוא פירש הרי"ף בדרך אחרת מ"מ הר"ן ז"ל אית ליה דכן דעתו וא"כ קשה דהא בפרק זה בורר ברב ששת ומשמע דליתא ליה דאיסור קוניא כלל דלא הוי אסמכתא ואין קאמר דאית ליה דבחול אסור עם אחרים משום קוניא נמצאו דברי קומרים ועם מה שכתבנו ניחא דאית ליה לרב ששת דמ"מ איכא איסור דגזל בקוניא אלא דאין לפוסלו לעדות בשביל כך אא"כ אוכל ממנו ולכך בפ' שואל קאמר הר"ן דאית ליה להרי"ף ז"ל דעם אחרים אסור משום קוניא אפי' בחול אע"ג דאין לפוסלו לעדות בשביל כך גם עם זה נתרץ תשובת הרא"ש שהגיה הרב"ר בח"מ בסוף סימן ר"ז שכתב שם דשחוק הוא אסמכתא אם פרע אין מוליאין מידו ומתה שם הרב"ר דהרי הוא פסק כרב ששת דבשחוק אין כאן אסמכתא מה שכתבנו אתי שפיר דלרב ששת נמי הוי קלא אסמכתא והוי קלא גזל ולכך כתב הר"א ז"ל דאם פרע אין מוליאין מידו ושיין שם בסוף סימן ר"ז כי שם האריך הרב"ר ועם מה שכתבתי נראה לי שנתבארה אותה התשובה יפה. ומ"מ דברי העור בהעתק דברי הרמב"ם מתוכים דבהלכות עדות סימן ל"ד העתיק לשון הרמב"ם שבהלכות עדות שאלה בין יש לו אומנות לאין לו אומנות ובהלכות גזילה סימן ש"ע כתב לשון הרמב"ם ז"ל שכתב בהלכות גזילה וכתב שם דפוסל משחק בקוביא אפילו שיש לו אומנות ולא שת לבו למ"ש בהלכות עדות בשמי ובאמת הוא מימה איך העתיק משמע דברים סותרים ולא הרגיש בסתירתם אך מה שכתבתי בכוונת רבינו נראה לי נכון:

וכן סוחרי שביעית והם בני אדם שיושבים בטלים וכו'. מדברי הרב בעל כסף משנה נראה דמזר כאן ממאי דכתב בסי' ל"ד בחסן משפט דהרמב"ם והטור ז"ל סוברים דהא

חגחות מיימוניות

(ה) בר' יהודה וכן פסקו התוס' ואע"ג דרבנן פליגי עליה הא"ר אבהי אמר רבי יומי הלכה כר"י יא"כ שרי לשחוק בקוביא דאפי' לרבי בר חמא דמפרש דפסיל משחק בקוביא משום דאסמכתא היא ולא קניא הייני לרבנן אבל לר"י דמשבר היכא דנמר אומנות אחריתי מכר דבבה"ג לאו אסמכתא היא דהא השיב אסמכתא בה"ג פר"ש בפרק זה בורר משום דלא דמיא האי אסמכתא לההיא דב"מ אם אינו אוביר ילא אעביד אשלם אלפא וזיז דהתם הוי בידו ילהבי לא נמר ומקני מעיקרא כי אתנו אדעתא דלא יהיב ליה לאסמכתא קא מהני דמועה יסובר שלא יבא לידי כך אבל הכא לא סבירך אפילו משום דלא ידע אם יעצח אם לא יהקשה ר"ת דבס"פ אזהו נשך משמע דמפי הייי אסמכתא בשאין בידו נבי האי מאן דהיב זזיי לחבריה לשמן ליה המרא ופשע ילא ובן כו' ע"ש ומפרש ר"ת דהכא הייני טעמא אבל דבעי למיקני נמר ומקני וקנה משמע בפ' זה בורר בפרש"י גבי מפריחי יונים דקאמר צריכא יאי תנא תולה בדעת עצמו דהם היא דקאמר קים לי בנפשאי דידענא דפי ילהבי הוי אסמכתא משמע דהיכא דהוא סבור דבידו לחרייה הוי אסמכתא מפי. ומה שהקשה ר"ת לפר"ש מפרק איזהו נשך לא דמי דאין בידו דהתם הייני שתליי הדבר באחרים דאע"פ שיין מציי לקנות הרבה מ"מ כיון שתליי באחרים דאם לא יהבי אחרים למכור ממי יקנה הילכך לא נמר ומקני אבל הכא דאין בידו בלל נמר ומקני יכשהוא בידי מכל וכל כגון אמר אם אוביר ולא אעביד אשלם בבמטבא נמר ומקנה כיון שתליי בעצמו ובידו. עוד פר"ת טעם אחר דדיקא כי ההיא דפרק הזהב דאם אני תוזר בי ערבינו מחיל לך יכן ההיא דמי שפרע מקצת חיבו והשליש שטרו דגמ פשיט יההיא דפרק אזהו נשך הי אסמכתא כי אינו מתכוין אלא להסמיך חבירו על דבריו שאינינהו אבל הכא דאדעתא דהכי עבדי שיהיה זה או זה

שאוכל מן הקוביא שהוא אבק גזל. ולא בקוביא בלבד אלא אפילו משחקים בקליפי אגוזים וקליפי רמונים. וכן לא יונים בלבד אמרו אלא אפילו המשחקים בבהמה חיה ועוף ואומר כל הקודם את חבירו או כל הנוצח את חבירו יטול בעליו את שניהן וכן כל כיוצא בשחוק זה. והוא שלא תהיה לו אומנות אלא שחוק זה הרי הוא פסול. וכל אלו פסולין מדבריהם: **ה** ארים שלקח דבר מועט מן הפירות שבכרו בימי ניסן וימי תשרי קודם שתגמר מלאכתן. אע"פ שלקח שלא מדעת בעל השדה אינו גנב וכשר לעדות. שאין בעל השדה מקפיד עליו וכן כל כיוצא בזה:

פרק אחד עשר

א מי שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ הרי זה בחזקת רשע ופסול לעדות מדבריהם. שכל מי שירד עד כך חזקה שהוא עובר על רוב העבירות שיבואו לידו: **ב** לפיכך אין מוסרין עדות לעם הארץ ואין מקבלין ממנו עדות אלא אם כן הוחזק שהוא עוסק במצות ובגמילות חסדים ונוהג בדרכי הישרים ויש בו דרך ארץ מקבלין עדותו אע"פ שהוא עם הארץ ואינו לא במקרא ולא במשנה: **ג** נמצאת אומר כל תלמיד חכם בחזקת כשר עד שיפסל. כל עם הארץ בחזקת שהיא פסול עד שיוחזק

א טוש"מ סי' ל"ד סמ"ג לאוין רי"ל: ב טור סס סמ"ג שם:

בר חמא ולימר דמתניתין מיירי בין במשחק עם ישראל במעות בין עם העכו"ם או עם ישראל בחנם לא בא אלא לפרש דברי חכמים ולומר דמשחק עם העכו"ם או עם ישראל בחנם לא מיפסל אלא אם אין לו אומנות אחרת לפי שאינו עוסק בישובו של עולם והשתא אמי שפיר דלא פליג רמי אריב"ל ורבי יוחנן ואמינ נמי ברייתא דבין יש לו אומנות בין אין לו כב"ע דמיירי במשחק עם ישראל במעות ורמי בר חמא נתן טעם למשחק בקוביא דרך כלל משום גזל שנם משחק עם העכו"ם טעם פסולו הוא לפי שאינו עוסק בישובו של עולם והוא חשוב שמשחק עם ישראל במעות שהוא גזל וכמו שכתבתי לדעת רבינו אי נמי שהתחיל לתת טעם למשחק עם ישראל במעות משום גזל ודעתו היה לתת טעם למשחק עם העכו"ם לפי שאינו עוסק בישוב העולם אלא דלא שנקיה רב ששת למגמר למילתיה עד שנחלק עליו ואמר דאפילו משחק עם ישראל במעות לא הוי אסמכתא וכשהשיב אינא ביניהו דגמר אומנותא אחריתי לא השיב אלא במשחק עם ישראל במעות אבל עם עכו"ם לפי שאינם עוסקים בישוב העולם הוי לתרווייהו אלא שהמקשה לא הבין דבריו וס"ד דמתניתין לא מיירי אלא במשחק עם ישראל במעות לכך הקשה לו דמתניתין משמע דטעמא לפי שאינם עוסקים בישוב העולם והשיבו לפי דרכו מה תעלה על דעתך להקשות ממאמר ריב"ל לרמי וכי נברא לגברא קא רמית אבל קושטא דמילתא דרמי מידה לריב"ל ור' יוחנן וכמו שכתבתי וא"ת א"כ דב"ע מודי דר' יהודה לא בא אלא לפרש למה ליה לגמרא התם למיפסק הלכתא כוותיה י"ל משום דס"ד דרמי סבר דפליגי ולא אתבר התם דלא פליגי לפוס הכי אינטריך למיפסק הלכתא כוותיה אבל לפוס קושטא לא היה צריך וכיון שכן הדין עם רבינו לפסוק כרמי בר חמא וכפי מה שפירשתי ודברי גדולים ונרורים. ידע שנתוסתא אחרת כתוב ה"ז בחזקת שאוכל מן הקוביא שהוא אבק גזל וכתב העור שכיון שכתב רבינו ה"ז בחזקת שאוכל מן הקוביא אלמא דאם יש לו אומנות אינו פסול עכ"ל. ואיני מבין דברי שרבינו אומר שאע"פ שי

ארשב"ל בתמונה מי' תמפ"ו, מי שהכרתעדים שיעידו לו אינם נפסלים עד שעה שיעידו פכ"ל ד"מ י"ד: כח משום דסבר כו' זה נלמד מדין קובלי מת כי"מ ראשון שהקנו המחבר כס"ד ותוס' מסכת: כמ' המוטבות מו מקבר ע. ע. ב"י ד"ס ס"ס ע: ל מו מסי' עוופה וסבור כו'. וכ"כ בסמוך בדים מכ"ד ולי"ד לע"ס מורי"ם בס"ס ראינו נתמלו: שונג דייתי לסבור הרו' לאינו נתמלו: שכמי מכ"ל בסק"ד: [בסק"ג] דמאי אתם הלאיסור שנוסם אינו דומם מכ"ל אלא שבא להתגלל ולו שונג שייתי ולא זכרתי שבשבתו ועל זה אמרו אחד מועד לעולם: לאיתא רמי' אנפשי לאחרוכו' וכן בעדות

ארוה מתמלו רמי' אנפשי לאחרוכו' בדי לאפיר מבש"כ כאמרו בשם אחיו: בדבר דמסיבי מיתי לרמי' אנפשי: ליסבר וכן הקוסר ומתיר בשבת אחר לא ידעתי שום בו מנוס מלאלכה וכן כאמרו לא ידעתי שהוא שבת אחר שהוא מוזהר בו מעשים מכל מקום כיון דמעלמ' אחת עניה אינו עולה על זכרונו כ"כ בדבר שהרס עלמו רמיא אנפשיה ול"ל: לא מצוה מלינה אס"ו. ונזלה או אינם אלא מדרבנן מפני דרכי שלום כמ"ש הע"ז לקמן סי' ש"ר ודוקא מלינה קאמר דאין דעת אחרת מקנה לכם וכמ"ש שם והרמב"ם והמחבר המגיהו זס ומתבו אמ"ש בהלכות נזילה ומלינה ונס יל' שסמכו אמ"ש אמ"ו פסול דמפריחי יונים בנלה לכם יונים אחרי' דנ"ב אזנו אינה נזל דדרכי שלום וכמ"ש בסמוך בס"ו [בסמ"ו] ע"ס: לב שלא ברצון הבעלי. אע"פ שנתנים הדמים פי' וכל הנותנים דמים אינם עוברים בלאו דלא תחמוד כי לא תחמוד בלא דמי משמע [וכן האחמ"ל כ"כ התוס'] ואינם נוחים בכא אלא מהבדלו' מהבעלים עד דיהבי להו בלא דמים ובע"ר: לג אי רוחי בהתה דקה כו'. לקמן סי' מ"ס כ' הס"ו חילוק במגדל בהתה בהתה דקה אסור מפני שדרכם לקנות ולאלה מהנים אל הסדות ואינו יכול נסומרה משא"כ בהתה בסה דקה: כ"ל. לקמן סי' מ"ס כ' הס"ו חילוק בגדל בהתה בהתה דקה אסור מפני שדרכם לקנות ולאלה מהנים אל הסדות ואינו יכול נסומרה משא"כ בהתה בסה דקה: כ"ל. לקמן סי' מ"ס כ' הס"ו

הבהמות בסדו' אין חילוק בין בהתה בסה לדקה והא דלא כתב הט"ו דמגדל בהתה דקה אפי' בביתו הוא פסול דפסול זה אינו אלא לגמגדל בא"י או בבבל שהיה לרוב ישראלים שדות והבהמות בהתה בהתה בהמה בהמה דקה אפי' בביתו הוא פסול דמגדל בא"י או בבבל שהיה לרוב ישראלים שדות והבהמות בהתה בהת

חושן משפט לד הלכות עדות

פתחי תשובה

באר הגולה

שפתי כהן

מאירת עינים

מורי זהב

ביאור הגר"א

אור החכמה

באר היטב

המשפט

נתיבות

הגהות הגר"א

קצות

(יד) כל טיבה דלא קנה כו' עיין בשו"ת מהרי"ק סי' ס"ל ובתשובת ר"מ מלובלין סי' ס"ל ובתשובת ר"ל ובהגהות מיי' פ"ה מ"מ ופ"ל סי' ס"ו: שו"ת בנין כו' . ע' בתשובת מהרי"ק סי' ר"מ ותבריא מיא פ"ה מ"מ ופ"ל סי' ס"ו: (טו) (שיך לקמן סעיף י"ב) שוו אחשבתא מיא אחשבתא מיא מחשבתא דלא מיא ומיהו אם אחשבתא מיא אחשבתא מיא אלא אם אחשבתא מיא אחשבתא מיא אלא אם אחשבתא מיא אחשבתא מיא אלא

אמנים שמחכים כו' אם יסיח כך בו'. פפ"ר מ"ל שם כתבתי דאף אם עשה קנין פ"ז מיד מ"מ כל מעילה דשמו שעיקר כוונתו אינו כדי לקבוצתו אלא מיקוים מנאו ומחמת אמתמתא ע"ש ובסמ"ע סקי"ו מסתפקינן בזה: כמ"ש לי יין ממקום פלוני כו' פי' שהוא בזול בתוכו מקום מ"ם לא נתר בדשתו לגמרי כיון דמניא דוקא בתוכו ומשמע לו: ל"ש אוביר ולא אפשר כו' פי' כגון שמקבל שדה מחבירו בחליפות לו בשבירות לאורס אזלוריה ומקבר כפסו ואמר אם לא אשבריה כראוי אשלם לך בשבירה כראוי אשלם לך כיון דלא קיבל עליו

מילתא יתירתא דהוא נותנת: לא אבל אם אין נירו לגמרי כו' עד ולא נתר ומקנה מעכה. דדוקא כשיש לומר שכל [בו] האיסור אם יהיה אם לא יהיה (יח) לא גמר והקנה שהרי דעתו עדיין מוסכת שמא יהיה או שמא לא יהיה: הגה [כפ] ויש אומרים דמ"מ אין מקנה אם לא יהיה [ט] דבל מה שאין בידו ואינו ביד אחרים [טו] בגון שאין בבמ [לג] ם) כמו אם יש לו יין ממקום פלוני ואם לא אקנה אחר לך אקנה מחר [לד] ומה שם בידו לשמוח אם לא נשם בגון שאמר ל [לה] ם) אם אוביר לך אמנה אבל כמיסר לא הוי אמנתא ויקנה אבל מי שנים ואחר מכו בו לומר אלמלא אמנתא לא קנים [לו] ם) כמוכר [לז] מקנה

לא תעשה לא קנה טו) שכל [בו] האיסור אם יהיה אם לא יהיה (יח) לא גמר והקנה שהרי דעתו עדיין מוסכת שמא יהיה או שמא לא יהיה: הגה [כפ] ויש אומרים דמ"מ אין מקנה אם לא יהיה [ט] דבל מה שאין בידו ואינו ביד אחרים [טו] בגון שאין בבמ [לג] ם) כמוכר [לד] מקנה אם לא אקנה לך אמנה מחר [לה] ומה שם בידו לשמוח אם לא נשם בגון שאמר ל [לו] ם) אם אוביר לך אמנה אבל כמיסר לא הוי אמנתא ויקנה אבל מי שנים ואחר מכו בו לומר אלמלא אמנתא לא קנים [לז] ם) כמוכר [לח] מקנה

ארמכים וסמכר מוכיח כוה: (יח) לא נמר והקנה. ומיין כ"ש מ"ם ליישב הא דמתני תנאי כיר כל ובני דאונן דמקנה אמנתא דמחרים ובריין תמוכיסרים ומרחוריתא דאמכתא דמקנה ובסיין דעתא דמחרים ובריין דאמרים לא אמר ערב בסכתא סגלה כו' וכמ"ש לבריה כ"ש ומ"ם בסס רמב"ן כוסונם דבריו בזה כם דבריי נבלות ע' בתשובות רש"ש סימן רס"ם: כל

מדרי זהב

כיוון לדבר (מדרי ריב כבר"ה לעיבר בדשמר מקבר כו') פי' דאם מקנה בלים ישבם אלא כדרן מלמי מקנה עכשיו מים מחבשה לי דבר מלוה אינו מחיק מי מסמכתא דכל שמוח ביד מלוה כאלו הוא ביד אחרים כ"ש בסמוך ל"ל אחמתן אבל אם אינו בקוים בזה מי מסמכתא דבר מורה לחרים ורבינו לעכשיו כ"ל דגם אם מחבתא:

ביד אחרים

ביד מלוה

באר

מקיימים מנהו מסמכ אמתמתא. סמ"ע: [כו] הגומר. מיין כ"ש מ"ם ליישב הא דמתני תנאי ביר ובני לקח שהיה מוכלה בדמה לחרים ובריין תמוכיסרים דמ"ם המלוריתא דמקנה קנין והכיח לחרים מבאר דמנמה שלוי שבר בהכיח הכלה כה בם מ"ם מכיון לבדמ"ם בשם מיין בבריה דמ"ם כם ומ"ם. שיר: [כז] מתנה. (פי' דאלה הקנין בלא יאמה ולא בדרך מנהי אחקנה מכשיר ע"מ מחבתא לי דבר אלוי

פרחי

ולהבר דבלן נם כן מקרי מחילה אף דמשמע שמה מבל מקום לוחר הוי דקנין מכיר כמי מלה דבלאמתא: הוי מוכיר קנין ביר מ"ם דבלין בבר דבמן דבמן מוכיר מקנין מ"ם מלה לקח ומחילה אין מקנין בדבר מלוה ומחילה אינו מקנין ביר מ"ם ומחילה אינו מקנין ביר מ"ם ומחילה אינו מקנין ביר מ"ם

פרחי תשובה

חכמת שלמה

הרדשי רעקא

אוצר החכמה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

לכסיח ממש"ם שם דבר לתלות בו שיהיו מותרי לנטעל קיסם לתלות בו שיהיו שם הין בו ר"ל מפני כבוד הכריות שנמצא הוא לו שמשים שמלה בכסאי שכיון בסיכים מתמון ופרסי ש"ב ול"ל דבמקום שלין מתמון : ה לחולה . כ"ס בגמ' ומ"ב מלמדי לחבי מחבר ומחסר דחולחת ומקלת ומעכר ש"ת סכ"ג : ו ומוגלו . וקוסמו כיל הכל לא כבלי ס"ם (ס"ד ס"ח) ומס"ד ומס"ם מקרא דחוקה לקוסף ריח מרי הכל לאמר לסלוך ריח : ז כיון שמקודין וכו' . מפנם דלמלוק בלא גורל מרי דוחים לקרל גורל לחו מרי שמקודין מאל מי דקיים שמקודין מחי לחלוק בלא גורל אסור ומיקיים שיטמא לזכוריי שם מרה ומיקיים שיטמא לכנסת מקרא ומתכר שבסר שלים ס"ם : ח מקום קוביא . סקקס כמ"ג דכסוי סקק כמ"ם סימן ר"ז לחין גול בקוביא ס"ם ומבחי ל"ד ומ' ס"ם דמבמש דים קלת מיסור כדבר : ט שלין מקודין. ומבמש דמלמלות מבמש הוקא כמיחר לכס מבלו ולחו עוסה לחלה לכסיחן לכמ"ל ומפ"ד ב"ש . ולאחר שלא נהג דיניהו כבלים ס"ם כל מסר שיש בו שמנה לין קדושה מ"ם ומכל לעמרו :

אח"ר 1234567

אוצר החכמה

ה ו מותר לשלשל עני בשמים להריח בהם ולהניף בהם ה לחולה (נ) (פ) ומוללו להריח בו אחד ר קשים ואחד רכים :

ו המחלק לבני ביתו מנות בשבת ח יכול להשיל גורל לומר למי שיצא גורל פלוני יהיה חלק פלוני שלו ט והוא שיהיו החלקים שוים ואינו עושה אלא כדי להשותם שלא להשיל קנאה ביניהם י אבל עם אחרים אסור ן כיון שמקפידין זה על זה יבואו לידי מרה ומשקל אבל ליתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה ולהשיל גורל עליהם אפילו בבני ביתו ובחול אסור ח משום קוביא (ד) ? ויש אומרים דעם בנין ובני ביתו מותר להשיל גורל אפי' על מנה גדולה כנגד מנה קטנה מפני ט שאין מקפידין : סגה ומחוי לשליל (ו) א) גורל בשבת מעלין פ"י פרש"ל) :

שכב דיני השאלה וקנין צרכי שבת והרחת הכלים ותיקונן ומבילתן בשבת ובו י סעיפים :

א מ מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה אפילו הוא א מיוחד (מ) למרה ג והני מילי כשנושר הלוקח מרה של מוכר ומוליכה לביתו וא"צ לומר אם מביא הלוקח מתוך ביתו ואומר לו מלא לי כלי זה אבל למרוד בכלי המיוחד למרה ולשפוך לתוך כליו של לוקח אסור : הגה ויש מקילין לומר דכל שלינו מבזה למרה (כ) [מהמבמ"ם לו מ"ש ב מפמ"ם ערי [מגמה מערכי פרק מין לרין] (א) וכן מהמבמ"ם שבוש למרוד בכלי המיוחד למרה ולשפוך לכליו של לוקח ומה יתבזה לך בשבוש מפש המקילין : דין מלמלה מבמ דיש כמו ב"ש ומ"ל מ' מקל"ם ומ"ל מ' מ"ל מ"ל מ"ל :

מפיקי ר"מ :

ב מ מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה ולמתר למרוד אותו [מגמ לא יתבר מן ר מדה מלוכים] [פור] : מפני מ"ל מ"ל

מותר

(נ) וקוסמו ומוגלו לחבריה סי . כ"ל ול ר"ל כ"ל סמכיה כדי יין סי מ' מכל לא מסכין ולא מחיו כמכין מלא כמוכלי כמכמה ומנפי' מקרי מ"ם ולא קל"ן ק : (ד) ר"ם רמס כמן כו' . מה דעת כרמב"ם כמסמר בני מלוקי מכיון ברי"ף ומרמ"ם ומכלל לא מקוד כרמב"ם דמיכמים מ"ל שלא הגר מסמלת דמ' שלא מלא מרי"ף ומרמ"ם המלוס מבלמס כיון מסמלת מלוכמת מלוכמת דרך המגר מותר לבלות בכנין כרינים מ' ומקן לא קל"ן כרב כמ' מ"ל דחמרי דלמה מתי לסמרך ומס כן ס"ם כמן המגר כמסמס נדולס בעד קצמס מסוס קוני' ס"ל נגרי דלמה מתי לסמרך ומרב המגיר פרמ לתרן לעמת כרמב"ם ומתר המלוי מסמ ומרייתמ מס מלוכן כן מיסור קוביא מסמ מרכיסס לא נגרו כנרו ול"ל ומיתמ לי דמס ק מלי מריך המלה נגמ' מ"ס כנרו ול"ל נמי דמ המיסור כמרים מסוס ס"ל דמסמר מי מנרי יש לו מלי לי מלוכן ומיתמ דמס ז"ל ס"ל מרכיס מסוס מרס מלוכן מלוכן לר מלוכן לר מלוכן לר

שלח (א) מ"מ הוא"ל וכ"כ כו'. מכאן משמע דכ"ס דאסור לתלות בשבת לרופא שבה חלוים פעמונים על הפרוכת כדי להשמיע קול לאנשי בה"כ כשבאה שמועלין ס"ס דזה עיקר פגיחתי' לקולא ואותן שעושין כן מלאם לתיתר דידוע לכל שהעמידו מתחמנו מ"ס ל"ל אוסר ומדמהו לרימוי' ומשחבר לרמוי: (ג) ולא נחפוחים. נעוד כחוב לגחוים לחוד ולא זכר חפוחים וכלל מוחם כמ"ש ומזיולא כבם הרוחים חפוחים ⁂ כמקום שמשמיעים קול לר"ח ובמה"ם ס' ש"ם סכ"ג. ומה מזה: (ד) הלף רמוי לרמילה. ל"ל כרמב"ם והעור כ' עלין ולא כזיתא וכו' ובהלי נ"ע לחרן דברי העור הבא כפ' כיכם דף מ"ג מוקפי' לה בלף הרמוי דוקא כי כיכי ל"ת הא אחור לבעל כלי מכיבנו ול"ל לחרן דבא מ' כפ' משלין בי רחיים דמכיי דלוף ס' הלף נפל על הרחיים שלו וסיא שבוים בעיון ומומוחים מפני הגשמי' ולא הי' מספיק לכיים הגריכים חמה הלף לחמה לקמי' דרכם מ"ל זל עיילי לפוריך לבחם דליהוי כגרף של רשי ולחפרי יחיב לבבי וקא קשיא לי' וכי עוסין נרף בא רבי לכמאל' מהבכי נפל בי רחיים דמכיי מאר מיתי לי דעבדי מאמר ומלחה דכרמב"ם שכ' כאן שאין עוסין נרף של רשי לבחמה ס"ל כמכיי דמ"ל דאמר מיהו לא מיתי לי דעבדת

ולמעשה אף שיש סמך להתיר לדעתי אין לנו להכריע להיתר, ובפרט שאין כאן צורך ממש, רק הפירמא של גויים מצדם רוצים לקנות לצורך מסחר והיהודי רוצה להרויח, בסברא כהנ"ל אין בידי להתיר חשש איסור תורה, וישתדל למכור או להשכיר לישראל דוקא.

ואוסיף כאן הערה נחוצה, שלכאורה רובנו נכשלין באיסור תורה דלא תחנם, שהבנקים בארץ ישראל רשומים בבורסה, ובכל העולם יש שקונים מניות אלו כדי להרויח בהם ע"י שיעלה מחירם, ויש בין הקונים בארץ ובארצות תבל גם גויים, וחלק ניכר מהמניות נקנים ע"י עכו"ם, ומצוי מאד שיהודי לא משלם מה שלוה מהבנק, ומטעם הבנק גובין ממנו את קרקעותיו ושייכים מעתה להבנק, והיינו בשותפות עכו"ם, וזה אסור מה"ת, שלפי דברינו אף אם הגוי לא יגור שמה, עצם בעלותו אסרה תורה והיינו גם בשותפות, וכל בעלי מניות שמשתפין עמהם גויים, לזכות בקרקע ארץ ישראל, נכנסו לחשש איסור תורה דלא תחנם. ובהיתר עיסקא שהוצאתי לאור דקדקתי לציין שהיהודי העושה עסק עם הבנק נעשה שותף רק לעסקים שאין בהם חשש איסור, והיינו כגון איסורי שבת או לא תחנם וכדומה, אבל בהיתר עיסקא הרגיל אצל הבנקים (מלבד הנוסח המהודר שסודר לבנק פא"י באישור בד"ץ דעדה החרדית שנת תשד"מ) לא הוזכר שבעסקים שיש בהם איסור שבת או לא תחנם וכדומה מעיקרא לא משתתף, וצ"ל דס"ל דהשותף במניות אין דינו כשותף ממש, אבל ד"ז צריך הכרעת הפוסקים ולענין חמץ החמירו ואכמ"ל.

ובעצם לא רק בבנקים ישנה בעיה זו, רק החשש הזה קיים בנוגע לכל החברות הגדולות בארץ שרשומים בבורסה כאן או גם בחו"ל, ויש להם משלהם משרדים וקרקעות בארץ, וכשגוי קונה מהחברה מניות, מוכרים להם בזה זכות בקרקע ארץ ישראל, ועוברים באיסור תורה דלא תחנם, ולא מצאנו ידינו ורגלינו במסחר בבורסה בארץ, ורובא דרובא של החברות הגדולות רשומים בבורסה וקונים מניות שלהם בארץ ובחו"ל, וחלק ניכר מהקונים הם עכו"ם, אבל ענין זה של בעלות במניות צריך בירור יסודי ומקיף, ויש לומר שדוקא בחמץ דאסרינן בו גם גורם לממון מחמרינן במניות. אמנם כפי ששמעתי גדר מניות וזכות בעלי מניות הם כפי שקובעים הממשלה, ובשנים האחרונות בארץ וגם בחו"ל הוסיפו בחוקי המדינות על זכות בעלי המניות והם היום כבעלים ממש, וכ"ז צריך עוד בירור יסודי ומקיף.

סימן שיא

האם מותר לקנות כרטיס השתתפות בהגרלה

בענין הגרלה, שרבים קונים כרטיסי הגרלה כדי להשתתף בהגרלה והזוכה מקבל פרס, ורב אחד פירסם שלספרדים אסור להשתתף בהגרלות, שלדעת המחבר בח"מ (ר"ז ס"ק י"ג) כל האומר "אתן אם יהיה" נקרא אסמכתא שסמך דעתו שירויח, ואף כאן הקונה כרטיס דעתו להרויח ורק משום כך קנה והוה אסמכתא דאסור ויש בזה גזל מדרבנן, אבל לדעת הרמ"א האיסור הוא רק אם זה אומנותו, ולפי זה הספרדים הנוהגים בכל ענין כשיטת המחבר אסורים להשתתף בהגרלה, וכפי ששמעתי יש באמת עוד מרבני הספרדים שאסרו להשתתף בהגרלה כיון שזהו גזל וכעין משחק בקוביא.

אמנם דבריו תמוהין מאד, שכאן לא שייך לאסמכתא כלל, דאסמכתא שאסור להמחבר היינו אם אומר כשיהיה דבר פלוני אקנה או אתן, ובזה הוה אסמכתא ולא קנה, אבל כאן קונה כרטיס ששוה עכשיו בשוק כמה דולרים, ויכול למכור אותו עכשיו ולקבל את שויו, ונכנס בזה להשקעה כמו בכל עסק, ורק אם ההגרלה היא באופן שמי שמפסיד צריך לשלם מכיסו תשלום נוסף אחר שהפסיד, בזה לא סומך דעתו ולא מועיל, אבל כאן, קנה עכשיו דבר שיתכן שיבוא לו מזה רווח גדול ויתכן שלא, הוה ככל עושה עסק או משתתף בו שאין בזה שום חשש אסמכתא.

עוד נראה שכיון שרבים נכנסים לספק זה ואין להם קשר זה עם זה, אדעתא דספק נכנסו וגמרי

דעתם באמת, ורק כשנמצאים מספר אנשים ביחד במשחק ואחד מהם בלבד מנצח, יש מקום לחשוש משום אסמכתא. ולהטעים מעט את הדברים יש להוסיף את המפורסם בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל שעינינו הרואות שכשהטבח שואל שאלה בהל' טריפות ומטריפים לו, מקבל את הפסק בהכנעה, אבל כשאותו אדם בא לדין תורה וחבירו זוכה, כואב לו ומצטער מאד, ולפעמים מתקשה לקבל בהכנעה את הפסק, ואף שבשניהם הוא מפסיד, מ"מ כואב לו יותר כשהשני מנצח.

ונראה כעין זה גם בנידון דידן שמוכרים את כרטיסי ההגרלה בכל העיר או בכל המדינה, ואין להמשתתפים קשר כלל זה עם זה, יודע כל אחד שהסיכוי שלו לזכות הוא קלוש מאד ומקבל זאת בלב שלם, אבל כשרואה שחבירו ששיחק עמו בקוביא מנצח והוא המפסיד, מצטער וכואב לו טובא, ובזה יש לחשוש לאסמכתא וגזל מדרבנן, משא"כ כשכולם מוסרים מראש את כספם למארגני ההגרלות, גומר דעתו להשתתף בלב שלם אף אם יפסיד, ולכן לא נקרא גזל גם מדרבנן.

ועוד נראה שאסמכתא דלא קנה היינו משום שסומך שהדברים יסתדרו כרצונו ולטובתו, וכשלא מצליח הוה אסמכתא, אבל כאן הלא יודע מעיקרא שהסכויים שלו לזכות הם קלושים מאד, ומ"מ כיון שסכום הזכיה הוא גדול מאד, והסכום שדורשים עבור הכרטיס הוא פעוט, סומך דעתו לכך, וכה"ג לא נקרא אסמכתא.

ומעכשיו נראה פשוט שהקונה כרטיס הגרלה אין בזה חשש אסמכתא, ולא שונה הדבר מכל השקעה שקונה ומקוה שיהיה מוצלח, אבל אין לו שום בטחון, ואם בסוף הפסיד ודאי לא נקרא אסמכתא, ואף כאן קנה כרטיס בתקוה בעלמא שירויח, ומשום שהסכויים קלושים מאד המחיר בזול מאד, אבל סומך דעתו ומוכן באמת גם להפסיד.

אמנם נבוך אני במקרה שמשתתף בהגרלה בלי לשלם קודם ההגרלה, רק מבטיח לשלם עבור הכרטיס לאחר מכן, והיינו שמשלם אף שיודע שהפסיד כבר, ועכשיו כשצריך לשלם חסר סמיכות דעת. ומיהו בעצם המוכר הלוה לו הכסף לצורך קניית הכרטיס ובודאי צריך להחזיר לו.

עכ"פ נראה שבקניית כרטיס לא שייך אסמכתא, והיינו בין לאשכנזים ובין לספרדים.

ומיהו בארץ ישראל חברת ההגרלות "מפעל הפיס" היא ביד הממשלה, וחלק ניכר מהכסף המתקבל אצלם הוא עבור החפשיים ומוסדותיהם, ואולי יש כאן ענין של מסייע ידי עוברי עבירה. אבל האמת היא שבלאו הכי כל מה שקונין בכל הארץ חלק מהתשלום הוא מס ערך מוסף, והם אח"כ משתמשים בו גם לעברות חמורות רח"ל, רק ע"כ אנן בדידן ולא חוששין לזה מכיון שאין בידינו לשנות ולהכריע בזה כלום, ולכן מדינא אין עלינו אחריות מה שהם עושים בכסף זה.

ודע שרוב ההגרלות של מוסדות שהכסף הולך לצדקה, יש לצרף עוד שלהרבה פוסקים אין דין אסמכתא בהקדש, והוא הדין בזמנינו ישיבות וכוללים הם בכלל צדקה, ואם יפסיד הלא מנחם את עצמו שהכסף הלך לכולל או שאר צדקה, ולכן יש להקל טפי.

אח"ח 1234567

סימן שיב

ייעוץ לקונה נגד המוכר

מצוי שאחד נכנס לחנות לקנות פירות או ספרים וכדומה, ואחר שנזדמן לחנות באקראי מלחש לו שיש חנות אחרת שאפשר להשיג דבר זה בזול טפי, והשאלה אם נחשב בזה גזל או יורד לאומנותו של חבירו. נראה שתלוי אם כבר גמרו והחליטו ביניהם, אף שאין קנין ממש, הוה כזכה, ודומה להניח דג מת לפתיון דאי' בגמ' שכאילו כבר זכה בהדגים ואסור לגוזלן ממנו, גם כאן אם גמרו הוא כעין גזל ממש, אבל אם רק דיבר על כך ולא גמרו עדיין כלום, אף שאינו גזל, מ"מ כיון שנמצא בחנותו והתחיל במו"מ ומונעו למכור, הוה כיורד לאומנותו של חבירו שנקרא בזה רשע, וכ"ש שאין לו בזה תועלת, והוה כמשיא עצה למכור בנכסים